

Vpl. Pyhäjärvi

Torstai 19.12.2019

Pyhäjärveläisyyden vaali - Karjalan puolustaja

N:o 12 • 64. vuosikerta

Hyvää joulun aikaa ja
onnellisia päiviä uuteen vuoteen!
Vpl. Pyhäjärvi-seura ry

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta 2020.
toivottaa Karjalan Liiton
Satakunnan Piiri ry.

Hyvää Joulua ja onnea v. 2020.
Toivoo Vpl. Pyhäkylä-Seura

Kiitos kuluneesta vuodesta ja
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta kaikille!
Toivottaa Heli Salminen

Ystävät, sukulaiset tuttavat
siunattua Vapahtajamme syntymäjuhlaa
sekä Onnea vuodelle 2020
Marjatta ja Antti Rantanen Raumalta

Rauhallista Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta 2020!
toivottavat Kirsti ja Edwin Naskali

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta
Yrjö S. Kaasalainen ja nuoret

Hyvää joulun aikaa ja
vuotta 2020 kaikille
lukijoille, ystäville ja
yhteistyökumppaneille

toivottavat Vpl. Pyhäjärvi-lehti
ja Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö

Hyvää joulun aikaa
ja vuotta 2020!

toivottaa Hakasen perhe
Pertti, Seija, Lotta, Lari ja Lenni

Sukulaisille, ystäville ja kaikille
muille Pyhäjärvi-lehden lukijoille
Rauhallista Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta 2019!
Markku ja Eila Pärssinen

Hyvää Joulua!
Onnea tulevalle vuodelle!
Toivoo Pi. Noitermoiset:
Esko ja Ykä puolisoineen

Talvisodan muisto ja itsenäisyyspäivän ilo

Karjalan Liiton järjestämässä talvisodan syttymisen valtakunnallisessa muistotilaisuudessa 30.11. puhui puolustusvoimien komentaja kenraali **Timo Kivinen**¹. Muistotilaisuus Maasotakoululla Lappeenrannassa oli kunnianosoitus Suomen itsenäisyydestä taistelleille sotaveteraaneille ja lotille sekä koko sodan aikaisille sukupolville.

Kivinen totesi veteraanisukupolvien tekojen ja saavutusten muodostavan vapaan ja vauraan Suomen perustan.

–Arvokkain osa veteraanien perinnöstä jälkipolville on itsenäinen ja vapaa Suomi. Veteraanit osoittivat meille, että pienikin kansa voi puolustaa menestyksekkäästi vapautta. Sotien tärkein

opetus on rauha. Rauha on niin arvokas asia, että sitä pitää vaalia kaikin keinoin.

Kivinen painotti uskottavaa puolustusvoimien komentaja kenraali **Timo Kivinen**¹. Muistotilaisuus Maasotakoululla Lappeenrannassa oli kunnianosoitus Suomen itsenäisyydestä taistelleille sotaveteraaneille ja lotille sekä koko sodan aikaisille sukupolville.

–Puolustusvoimien suorituskyky on tärkeää, mutta vähintään yhtä tärkeää on turvata se vahva maanpuolustustahto, joka meillä suomalaisilla veteraanien perintönä on. Suomalaisen enemmistön tuki yleiselle asevelvollisuudelle on pysynyt vankkana.

Maasotakoululla pidetty muistotilaisuutta edelsi karjalaisen kansan messu Lappeen Marian kirkossa, jossa saarnasi piispa **Seppo Häkkinen**, ja ortodoksinen liturgia Jumalansynnyttäjän suojeluksen kirkossa, jossa oli mukana arkkipiispa Leo.

105 kynttilää

Helsingissä talvisodan syttymistä muistettiin yleisölle avoimessa muistotilaisuudessa Helsingin Kasarmitorilla. Valtionjohto laski seppleen talvisodan kansalliselle muistomerkillä Helsingin Kasarmitorilla. Sen jälkeen muistomerkillä sytytettiin 105 kynttilää, yksi sodan jokaiselle päivälle. Kynttilöillä kunnioitettiin talvisodan ajan suomalaisia, ulkomaisia vapaaehtoisia ja Suomen ystäviä maailmalla.

Muistohetken osallistivat tasavallan presidentti **Sauli Niinistö**, eduskunnan varapuhemies **Tuula Haatainen**, puolustusministeri **Antti Kaikkonen**, Helsingin pormestari **Jan Vapaavuori** ja pääesikunnan päällikkö, kenraaliluutnantti **Eero Pyötsä**.

Talvisodan kansallinen muistomerkki, Valon tuoja, on vuonna 2017 valmistunut, kuvanveistäjä **Pekka Kauhasen** suunnittelema, noin 10 metriä korkea teräspatsas.

Lukuisia muistotilaisuuksia on järjestetty eri puolilla Suomea, esimerkiksi Tammelaissa, jossa Vuoksela-Seura oli yhtenä järjestäjänä ja seuran puheenjohtaja, rovasti **Seppo Komonen** juhlapuhujana.

Suomi 102v

Itsenäisyyspäivää Karjalan Liitossa vietettiin perinteisin juhlallisuuksin. Seppelen laskivat Hietaniemessä Karjalaan jääneiden vainajien muistomerkillä liiton puheenjohtaja **Pertti Hakanen** ja liittohallituksen pitäjien edustaja **Virpi Huhtanen**². Karjalatalon

itsenäisyyspäiväjuhlassa juhlasali oli aivan täynnä. Juhlapuheen piti eduskunnan pitkäaikainen pääsihteeri **Seppo Tiitinen**³. Erityisen arvostuksen Karjalan Liiton jäsenkunta sai Tasavallan Presidentiltä tänä Itsenäisyyspäivänä. Sekä liiton toiminnanjohtaja **Satu Hallenberg**⁴ että puheenjohtaja **Hakannen** olivat kutsuvieraina Linnanjuhlilla.

Tampereella Puolustusvoimien itsenäisyyspäivän paraatissa oli osasto myös Maanpuolustusnaisten liitolla, marssijoina Pirkantaan piirin naiset. Mukana paraatikatselmuksessa ja ohimarssissa olivat myös **Marja Koukku** ja **Kirsti Naskali**⁵.

Lähteitä: valtioneuvosto.fi, is.fi, karjalanliitto.fi

Irtonumero 3 €

Tässä numerossa:

Lahjoituksia säätiölle s.2

Käkisalmen esittely s. 5

Joulun aikaa 1939 s. 6–7

Noitermaan martat s. 10–11

Marttaherrat keittiössä s.11

Jonna Hirvikoski tuli Marja Koukun luennolle Sastamalaan Vammalasta. Hänen äitinsä isä on Vpl. Pyhäjärveltä, Larjalan kylästä.

–Oli tosi kiinnostava luento, tuli paljon uutta tietoa, Jonna kiitteli ja toivoi luennolle jatkoa.

Lue karjalaisten asuttumista Kiikkaan ja Keikyälle sivulta 8.

KUVA PERTTI HAKANEN

1

2

3

4

KUVAT KARJALAN LIITTO

KUVA MARJA KOUKKU

5

Pääkirjoitus

Matka pyhäjärveläisyyteen jatkuu

Neljä vuotta sitten kirjoitin pääkirjoituksen otsikolla "Löytöretki pyhäjärveläisyyteen". Tänä joulukuun joudun toteamaan, että olen sillä retkellä vieläkin, vaikka jotta varmastikin matkan varrella olen oppinutkin.

Selvää on, että Vpl. Pyhäjärven ja koko Karjalan asiat ovat minulle kovin vieraita. En ole niistä kotoa kuullut eivätkä ne ole tulleet minua erityisesti lähelle myöskään isovanhempieni tai sukulaisten kautta. Tultuani valituksi Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön hallintoon vuonna 2014, olen monet kerrat joutunut tuskastumaan, kun minun on ollut vaikea ymmärtää mistä milloinkin puhutaan. Välillä pyhäjärveläisyyden ymmärtäminen on tuntunut lähes yhtä vaikealta kuin teologian opintoihin kuuluvan heprean opiskelu.

Miksi kuitenkin olen mukana? Sitä voi hyvällä syyllä kysyä ja olen itseltäni kysynytkin. Velvollisuuden tunteesta osittain tietäenkin, mutta viime aikoina olen ymmärtänyt, että on siinä muutakin. Olen mukana ihmisten vuoksi. On ollut jotenkin vetoavaa, kuinka lämpimästi minut on otettu vastaan ja mukaan toimintaan. Olen saanut kokea, että läsnäoloani arvostetaan, vaikka itse olen tuntenut olevani tietämätön ja osaamaton. Vaikka en tunne juuriani, on tuntunut että juureni kuitenkin tuntevat minut. Karjalaisten juhlissa ja kokoontumisissa olen kokenut olevani omieni joukossa.

Eikö juuri se lopulta olekin tärkeintä? Tietoja ja taitoja voi aina kartuttaa, mutta eikö kuitenkin tärkeintä ole yhdessä oleminen, yhteenkuuluvuus, ihmisyyden luulupa, että siinä on juuri se voimavara, joka karjalaisilla on, ja jolla karjalaisten ja pyhäjärveläisten toimintaa voidaan pitää elävänä myös tulevaisuuden vuosikymmeninä. Sukupolvet vaihtuvat ja uudet ikäluokat eivät välttämättä juurikaan tiedä eivätkä tunne pyhäjärveläisten asiaa. Hekin kuitenkin aistivat sen välittämisen ja lämmön, mikä karjalaisuuteen parhaimmillaan kuuluu.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön toiminnassa olen joutunut opettelemaan uutta toisellakin tavalla. Nimittäin katseen suuntaa on täytynyt vähän kääntää. Työssäni Sastamalan seurakunnan tiedotuspappina katson eteenpäin, tuleviin tapahtumiin. Kaikki uusi ja uudenlainen innostaa. Säätiön toiminnassa kiinnostuksen kohde on takanapäin, historiassa ja perinteen vaalimisessa. Sen verran "vastarannan kiiskeä" minussa kyllä on, että kaipaisin enemmän myös niitä "tämän päivän" tapahtumia. Miten pyhäjärveläisyyttä ja pyhäjärveläistä kulttuuria voitaisiin ilmentää tässä ajassa, juurilta ponnistaen, mutta uutta luoden?

Edesmenneet isovanhempani Arvi ja Tyyne Kukko olivat minun linkkini pyhäjärveläisyyteen. Pappa oli hiljaista sorttia. Mummu vilkas, iloinen ja nauravaikin. Harvoin mummulaan pääsi, kun matka oli pitkä. Kyyjärven-mummula oli kuitenkin minulle lapsena taivas. Harvoin nähtyjä vieraita pidettiin hyvänä. Muistan lapsuudesta yhden Kyyjärven-mummulassa vietetyn joulun. Joulukuusi oli pieni ja pöydällä. Joulupukki oli harmaa eikä punainen niin kuin meillä Vammalassa. Jouluruoista ei imelää puuttunut. "Marjoi ja sienii" oli varmasti pöydässä, kun mummusta oli kysymys. Mummulassa sain tuntea olevani hyväksytty, tärkeä ja lämpimästi rakastettu.

Toivotan siunattua Vapahtajan syntymäjuhlaa jokaiselle Vpl. Pyhäjärvi-lehden lukijalle!

Tarja Kopalainen
pastori, Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön hallituksen jäsen

Lahjoituksia säätiölle

Kirsti Naskali

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö on saanut vuosina 2018 ja 2019 yksityishenkilöiltä useita tavara-lahjoituksia, jotka on otettu kiitollisuudella vastaan.

Kirjoja

Sastamalassa asunut **Hillevi Matikainen** lahjoitti vuoden 2018 syyskuussa Vpl. Pyhäjärven Noitermaan kylästä kotoisin olleen äitinsä **Hilja Matikaisen** laajasta runotuotannosta koottuja runokirjoja "Matkan varrelta" sekä hänelle runokirjojen myynnistä kertyneitä varoja. Hillevi Matikainen toivoi, että säätiö käyttäisi em. varoja ja kirjojen myynnistä mahdollisesti kertyviä varoja Noitermaan kylän kulttuuriperinnön hyväksi parhaaksi katsomallaan tavalla. Runokirja on julkaistu vuonna 1993, ja se sisältää ystäville, äideille, martoille ym. kirjoitettuja, Karjalaa muistelevia, erilaisiin elämäntilanteisiin ja eri vuodenaikoihin liittyviä runoja, jotka on kirjoitettu sydämen lämmöllä ja lempeydellä.

Anna-Liisa Heikkilä Norkialta lahjoitti tämän vuoden syksyllä poikansa, oululaisen toimittaja **Markku Heikkilän** vuonna 2006 kirjoittamia kirjoja "Laatokan kevät". Kirjassa tekijä kertoo matkastaan Laatokan ympäri (Pähkinäsaari, Syväri, Aunus, Pitkäranta, Sortavala jne). Matka alkaa ja päättyy Pietarista, ja matkalla poiketaan myös Käkisalmeissa, Konevitsassa ja Pyhäjärvellä. Kirjassa on pietarilaisen valokuvaaja **Aleksander Belynskyn** runsas kuvitus.

Edellä mainittuja kirjoja voi ostaa Vpl. Pyhäjärvi-Säätiöltä (kts. sivu 15). **Aune Kari** Tampereelta lahjoitti säätiölle tämän vuoden helmikuussa kuolleen sisareltaan **Terttu Vikmanilta** jääneitä Karjalaa ja suomalaista yhteiskuntaa käsitteleviä kirjoja.

Koru Pyhäjärveltä

Gitta Niemioja lahjoitti vaatteeseen kiinnitettävän korun, ns. paljinsoljen. Mukana seurasi koruun liittyvä vuonna 1914 kirjoitettu kirje. Gitta Niemioja oli saanut korun Pyhäjärvellä syntyneen isänsä **Erik Francken** kuolinpestästä. Erik Francken isä oli

saanut korun Pyhäjärvellä montrualaiselta **Liisa Kaasalaiselta**.

Gitta Niemioja halusi lahjoittaa korun, sillä Erik Francken ajatus oli ollut, että koska koru on saatu Pyhäjärveltä, se tulee palauttaa pyhäjärveläisille, ja hän oli tarkoittanut sen ja mukana seuraavan kirjeen annettavaksi Pyhäjärvi-museoon.

Pöytäliina

Paula ja Kari Laurikainen Espoosta lahjoittivat vuonna 1922 Vpl. Pyhäjärvellä syntyneen ja vuonna 2017 Lappeenrannassa kuolleen **Aili Laurikaisen** (s. **Federley**) omistaman kangaspuissa kudotun pellavaisen pöytäliinan. Paula ja Kari Laurikainen ovat Aili

Laurikaisen poika ja miniä. Lahjoittajat ovat kirjoittaneet lahjakirjaan, että Aili oli halunnut antaa liinan "Pyhäjärvimuseoon".

Pyhäjärven kirkkoa esittävä taulu

Jämijärveläinen **Terttu Patrakka** lahjoitti tämän vuoden lokakuussa Vpl. Pyhäjärven kirkkoa esittävän taulun. Taulun on maalannut vuonna 1951 **Henrik Niinivuo**. Taulu on tullut Terttu Patrakalle hänen vuonna 2001 kuolleen miehensä **Reino Patrakan** jälkeen perintönä.

Säätiö luovuttaa korun, pöytäliinan ja taulun Sastamalan seudun museoon liitettäväksi museossa olevaan Vpl. Pyhäjärvi-kokoelmaan.

Matkan varrelta ja Laatokan kevät -kirjoja saa ostaa säätiöltä.

vpl. Pyhäjärvi

www.karjalanliitto.fi/vplpyhajarvisaatio

Seuraava lehden numero ilmestyy tammikuussa. Aineisto on toimitettava toimituksen osoitteisiin viimeistään 7.1.2020 mennessä.

facebook.com/
Vpl-Pyhäjärvi-lehti

Julkaisija:
Vpl. Pyhäjärvi-Säätiö sr

Päätoimittaja:
Tea Itkonen
Vaskenvalajankatu 33
06100 Porvoo
puh. 040 557 4223
tea.itkonen@artea.fi

Toimitusneuvosto:
Pertti Hakanen
Mauri Hauhia
Tea Itkonen
Tarja Kopalainen
Kirsti Naskali
Esko Pulakka
Markku Pärssinen

Toimituksella on oikeus lyhentää ja muokata lehden lähetettyä aineistoa.

Sivunvalmistus:
Artea tmi, Porvoo
Painopaikka:
Kaakon viestintä Oy,
Kouvola paino

Tilaushinta:
Vuosikerta 35 €
kesto- ja vuositilauksen
kotimaahan,
ulkomailla, lahjaksi

Ilmoitushinnat:
Kuolinilmoitukset
0,70 € / ppm
tekstissä 0,80 € / ppm
pienin ilmoitus 20 € / ppm
Hintoihin lisätään alv 24 %

Tilaukset, jakeluhäiriöt ja osoitteenmuutokset:
Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön
asiamies
Kirsti Naskali
Miharintie 312, 37200 Siuro
puh. 040 719 2692 tai
kirsti.naskali@gmail.com

Joulumielen avajaiset

Lapset askartelivat vanhanajan kuusenkoristeita ja joulukortteja. Lastenlapsia oli Sirkiän, Pelkosen ja Hirvosen perheistä.

❑ Riitta Hirvonen

Marraskuun viimeisenä sunnuntaina oli monilla paikkakunnilla joulukatujen avajaisia. Vpl. Pyhäjärvi-seuran jäsentapaamisessa 24.11. Karjala-talon Yläsalissa availtiin jouluisia tarinoita: **Karin Halonen** kertoi muistojaan Pyhäjärveltä, **Päivi Seppänen** oli koonnut äitinsä **Toini Pelkosen** muistoja jouluvalmisteluista ja **Sara Tompuri** lausui joulurunon. Laulettiin joululauluja ja leikittiin perinteisiä piirileikkejä. Emännistölle kiitos maittavista joulukahveista.

Seuran hallituksen naiskuoro Hannu Seppäsen kera esitti Aulis Airton laulun joulupukin käynnistä Vpl. Pyhäjärvellä 1960-luvulla. Kahdeksan säkeistön mukana kierrettiin Pyhäjärven kylä. Airton perhe oli siirtynyt Sakkolan Haitemaasta Pyhäjärvelle.

Joulupukin käynti Pyhäjärvellä (60-luvulla)

Kirjoittanut Vpl. Pyhäjärvi-Seuran pikkujouluun 10.12.1966 Aulis Airtto

1. Joulupukki mietteissään Karjalan maita kiertää. Haitemaa kun jälkeen jää, Miissuaan päin hän rientää. Noitermaahan noustuaan katselee kummissansa: eikö häntä ootakkaan täälläkään tuttu kansa? Kaikkialla vietetään aivan kuin arki-iltaa, ei näy saunaa lämpiävää eikä ees porsaan pintaa.

2. Joulupukki muistiltaan tullut on huonommaksi, vanha aika aivoissaan muuttuvi kirkkaimmaksi. Nytkään hän ei muistaa voi Karjalan kansan tietä, missä heimon kannel soi, missä se joulun viettää. Vaistomainen reitti tää, vuodesta toiseen tuttu, aina häntä viehättää niinkuni lahjajuttu.
3. Ei näy monta kulkijaa Noitermaan koulutiellä, eikä kuusen kantajaa ainutta tullut vielä. Tiellä Jaaman, Kostermaan yksinään ajaa saapi, jostakin kieli vieras vaan aivan kuin korvaa raapii. Tienoot Saaprun, Enkkuan, Oudoiksi ovat käyneet. Kakkaroiden paistajat minnekkä lieene menneet?

4. Hautuumaalta poissa on muistajat kynttilöineen, seutu aivan eloton nukkujarivistöineen. Kirkkomäen ilma soi virsiä kirkkahasti, niin kuin ennen kuulla voi ain Pyhäkylään asti. Jää on Pyhäjärvessä tyhjänä viehkateistä, eipä liene tungosta aamulla kirkkore'istä.
5. Kahvenitsan kautta hän Konnitsan kylään kiertää, Kiimajärven kierä jää Musakanlahteen viertää. Tiitualla tiu 'ut soi entistä haikeammin. Porsaanmäelle päästä voi ohitse Kakaralammin. Kaikki kylät käytyään alkavi pukki muistaa, mistä käypi löytymään heimo jolt 'puhe luistaa.

6. Nopsaan kääntää pulkkansa läntehen, Suomen teille. Sinne kuuluu lahjansa Kannaksen jättäneille. Karjalaiset kodeissaan lapsuusjoulua kaipaa, hiihtelevät haaveissaan kotoista tietä kaitaa. Heitä tahtoo tervehtää pukki nyt rakkaimmasti, kaipaustaan lieventää muistojen lahjalasti.

Nyt näytellyt Turussa ja Raumalla Hanneriina Moisseinen kuvaa sodan jälkiä ihmisissä ja eläimissä

❑ Kaarina Pärssinen

Kannas – upea kuvateos, romaani, joka 2016 on ilmestynyt Aunuksen Karjalassa juuret omaavalta **Hanneriina Moisseiselta**. Hän kävi joulukuun alussa Tuusulassa kertomassa kirjaston ystäville siitä, miksi juuri nämä viime sotaan, erityisesti vuoteen 1944 liittyvät aiheet häntä kiinnostavat. Ja milaista on taiteen tekeminen silloin, kun ilmaisee itseään sarjakuvien kautta. Moisseinen sarjakuvaromaani Kannas tarjoaa vaihtoehdon niille, joita suomalaisten sotajuttujen miehisuus ei puhuttele. Teos kuvaa Karjalan evakuintia jatkosodan loppuvaiheessa kesällä 1944. Tarinoiden päähenkilöt ovat mustavalkoisissa piirroksissa ja niiden lomaan sijoitetuissa valokuvissa useimmiten naisia ja kotieläimiä. Ne ovat riipaisevan ilmeikkäitä ja puhuttelivia niin ihmisten kuin eläintenkin tunteista kertoessaan. Moisseinen ei kuvaa varsinaisia taisteluita. Hänen näkökulmansa on kuolleissa ja haavoituneissa ja siviilissä sotaa pakenon lähteissä, evakuointi on kiireisenä alkamassa. Kirjan päähenkilöitä on karjakko Maria Shemeikka, joka jää paimentamaan myös lehmät evakkoon. Teoksen keskeisiin teemoihin kuuluu sotilaana epäonnistuneen miehen kokemus sodasta sekä sotakirjallisuudessa vältetty aihe, sotilaiden psyykkiset ongelmat ja niihin liittyvä rintamakarkuus. Kannas muistuttaa monelta osin dokumenttia, jossa Moisseinen vaeltelee eri puolilla sodan sekasortoa. Tätä sekasortoa korostavia valokuvia on runsaasti. Teoksen pisin valokuvajakso kestää 29 sivua. Valokuvia on tuskin koskaan käytetty sarjakuvassa aivan samalla tavalla. Moisseinen on istuttanut ne osaksi kerrontaansa.

Omista juurista kimmoke teokseen

Nykyisin Helsingissä asuva Hannariina Moisseinen (s. 1987 Joensuussa) on valmistunut taiteen maisteriksi Aalto Yliopistosta 2017. Hän on julkaissut neljä teosta. Hänen kuvaan on ollut esillä useissa näyttelyissä eri puolilla Suomea ja juuri nyt Turussa Aboa vetus & Ars Nova -museossa. Tammikuun lopulla avautuu hänen näyttelynsä Rauman taidemuseossa. Turussa nyt 22.3.2020 asti nähtävässä näyttelyssä on ensimmäistä kertaa esillä Moisseinen sarjakuvainstallaatio **DO-KUMENTTI**. Teos pohjautuu näytelmäkirjailija **E. L. Karhun** näytelmätekstiin Kuka tahansa meistä – dokumentti (2011). Kokeellinen sarjakuvainstallaatio, joka on kymmenvuotisen työn tulos, rakentuu ommeltujen kuvien ja tekstielementtien vuorottelusta. Sarjakuvan materiaaleina on käytetty kankaiden lisäksi muun muassa pitsejä, kirjontalankaa, veto- ketjuja, nukan silmiä, vhs-kasetteja ja akryylitimantteja. Moisseinen omaa itse jännittävän elämäntarinan, kun kaa-reen sisällyttää hänen karjalaiset juurensa. Isovanhemmat, jotka olivat Moisseisia, pakenivat Aunuksen Karjalasta kun siellä oli syntymässä kansannousu. Tutustuttuaan enemmän juuriinsa hän kertoo kokeneensa sisäiseksi pakoksi laatia tämä kuvaromaani Kannas. Suosittelen kirjaa! Jos et löydä sitä kirjastosi kautta tai joka tapauksessa haluat hankkia itsellesi, niin netistä löytyy esim. tämä linkki <https://www.sarjakuvakauppa.fi/kannas.html>. Linkin takaa löytyvät myös mm.osoitteet Helsingissä ja Turussa sijaitseviin sarjakuvakauppoihin.

Huittisten Karjalaseuran joulujuhla

KUVAT: YRJÖ INKINEN

Tanssiryhmä Aavan näyttävän esityksen ohjasi Nina Naatula.

Reino Äikiä

Tänä vuonna joulujuhlaa vietettiin sunnuntaina 1.12. Toripuodin tiloissa. Paikalle oli saapunut ohjelmansuorittajien lisäksi yli 30 osallistujaa.

Kahvitarjoilun jälkeen seuran puheenjohtaja **Heikki Kiiski** toivotteli osallistujat tervetulleeksi. Puheessaan hän kiitteli seuran jäseniä ja hallitusta toimintarikkaasta vuodesta, sillä pidettiin muutaman

vuoden tauon jälkeen Vpl. Pyhäjärvi juhlat juuri Huitisissa. Puheenjohtaja toi esiin myös talvisodan alkamisen 80-vuotispäivän. Osallistujien joukossa oli kymmenen ennen talvisotaa syntynyttä ja heistä suurin osa on evakkotien kulkijoita.

Seuran sihteerin **Nina Naatulan** ohjaama tanssiryhmä Aavan tytöt esittivät tanssiesityksen.

Eila Heinilä esitti lausuntaa ja ”**Kaarlo Sarkian** Lapsuuden Joulu” herkästi tunteet. **Riia Naatulan**

säestämänä laulettiin useita joululauluja. Tietysti joulupukki lahjoineen saapui tilaisuuteen. Pukki muisteli sota-ajan jouluja, jolloin lahjavali koima oli nykyisestä lahjakorisista huomattavasti yksinkertaisempi.

Joulujuhlan yhteydessä muistettiin kymmenen vuotta seuran puheenjohtajana toiminutta **Heikki Kiiskettä**, joka nyt tulevan vuoden vaihteen jälkeen jättää tehtävät muiden haltuun. Myös pitkäaikainen hallituksen jäsen **Merja**

Inkinen jäi pois hallituksesta ja hänet kukitettiin ja kiitettiin monivaiheista työstä niin varapuheenjohtajana, sihteerinä, rahastonhoitajana ja nais-toimikunnan vetäjänä.

Aikaisemmin pidetyssä vuosikokouksessa seuran uudeksi puheenjohtajaksi on valittu **Markku Evala** ja varapuheenjohtajaksi **Arja Ojala**. Uusina hallituksen jäseninä aloittavat työnsä **Merja Evala** ja **Sirpa Kotiranta**.

Merja Inkinen kukitettiin kiitokseksi monivaiheisesta työstään seuran eri luottamustoimissa.

Seuran pitkäaikaista puheenjohtajaa **Heikki Kiiskettä** kiitettiin kukin hänen päättäessään kautensa.

Joulupukki muisteli sotajouluja, mutta jakoi lahjoja runsaasta korista.

Vammalan Karjalaseura

Tarinaillassa tutustuttiin perinnehoitoihin

Maileena Hyyti

Meidät oli kutsuttu pitämään tarinailtaa **Katri ja Jarkko Haapasen** työtiloihin Puistokatu 15, Vammalaan. Pöytä oli katettu kystä kyllä; karjalanpiirakoilla ja makealla. Meidät otettiin hienosti vastaan, jo työtilan ulko-oressa oli plakaatti ”Karjalasta kajahtaa.”

Tilaisuuden avasi **Katri Haapanen**, hän toivotti väen tervetulleeksi ja kutsui meidät kahville ja glögilille. Hänellä on myös karjalaiset juuret Ruskealasta, josta hänen perheensä oli asettautunut Joensuuhun. Kahvin jälkeen suomalainen Perinnehoitaja ja Luontaislääketiedeyhdistyksen puheenjohtaja **Janne Mäkitalo** kertoi yhdistyksestä ja omasta koulutautu-

misestaan alalle it-insinööristä perinnehoitajaksi.

Tilaisuuteen olimme tulleet kuulemaan **Jarkko Haapasen** perinnehoitotyöstä. **Jarkko Haapanen** on kehittänyt Suomalaisen Perinnehoitaja -koulutuksen mittavan vastaantottotyönsä tuoman kokemuksen ja opintojensa sekä keräämiensä suomalaista kansanperinnettä koskevien tietojensa pohjalta. Koulutuksessa opiskellaan ikivanhoja parantamismenetelmiä ja siirretään niitä käytännön hoitotyöhön. Haapanen on toiminut alalla vuodesta 1997 eli 22 vuotta.

Kansanparannuksella pitkä historia

Jarkko Haapanen kertoi, että tiedetään jo kansanparannuksen olleen käytössä 6000 vuotta sitten. Erilaisia kansanparannusmenetelmiä on tai on ollut esimerkiksi käsillä parantaminen, jäsenkorjaus

(niksauttaminen), kasvillääke-tieteellinen taito esimerkkinä ”Tyrvään Manta” **Amanda Jokinen**, kuppaukset (märkä- tai kuiva kuppaukset – Karjalassa myös käytettiin kuivakuppausta) ja erilaiset tietäjät, oli loitsuja, riittejä, saunomisia ja kivun sanoja.

Suomalaiset ovat olleet täällä vanhan Suomen alueella 14 000–15 000 vuotta, ja kivikaudella oli shamanisuus voimissaan. Rautakaudelta eli noin 600-luvulta oli runonlaulanta muun muassa kalevalaista runonlaulanta. 1600-luku toi kristinuskon Suomeen, joka lopetti varsinkin Länsi-Suomessa kalevalaisen maailman kuvan.

Muinaisusko kesti itärajalla Karjalassa pidempään kuin Länsi-Suomessa, johon siitä, että ortodoksisuus Itä-Suomessa oli sille myöhemmään myönteinen, kuin katolisuus ja myöhemmin protestanttisuus Länsi-Suomessa. Karjalaisessa kulttuurissa on ollut

Perinnehoittoa hoitopöydällä, oikealla **Jarkko Haapanen**. Jalkopäässä **Katri Haapanen**.

runonlaulanta enemmän, samoin haltijauskoa kuin Länsi-Suomessa.

Jarkko Haapasen toiminnasta näimme esimerkin, kun hän hoiti puheenjohtajaamme **Pertti Hakasta** ja **Edwin Naskalia**. Kumminkin ovat olleet jo pitemmän aikaa **Jarkko Haapasen** asiakkaina ja saaneet hyvän avun.

Hoito tulineulalla esittelyssä.

Ilta oli todella mielenkiintoinen ja kiinnostava, niinpä **Jarkko Haapanen** sai monta uutta asiakasta hoidettavakseen.

Katri Haapanen kattoi kauniin pöydän.

KUVA LEENA OIKARINEN

Näkymä Käkisalmen linnan tornista yli Vuoksen pohjoisen sivuhaaran kaupungin keskustan suuntaan.

Käkisalmen pitäjäesittely Korelasta Priozerskiksi

□ Kaarina Pärssinen

Käkisalmi ja Ruskeala olivat esittelyvuorossa tämän vuoden viimeisinä pitäjinä Karjalatalolla 13.11. Marraskuinen sadesää lieene syynä, kun tilaisuuden järjestäjät Karjalaisen Pitäjähdistysten liitossa saivat tällä kertaa tyytyä lähemmäs sataan kuulijaan.

Käkisalmen esittelivät Käkisalmi-Säätiön vpj. **Marja Huovila** ja Käkisalmen Kaupungin Rouvasväen Yhdistyksen pj. **Leena Oikarinen**. Varsinaista pitäjäseuraa ei kaupungilla ole. Rouvasväen Yhdistys tunnetaan erityisesti pitkäikäisyydestään, onhan se vanhin suomenkielinen vielä toimiva naisyhdistys. Jo heti perustamisvuonna 1855 yhdistys vietti Kaisanpäiviä Käkisalmen Kasinolla. Ensi vuonna perinteisiä Kaisanpäiviä vietetään samalla yhdistyksen 165-vuotisjuhlaan. Illan toisena esittelyvuorossa olleesta, laatokankarjalaisesta Ruskealan pitäjäs-tä kertoivat tietokirjailija **Kari Selkimo** ja pj. **Esko T. Rautanen** Pääkaupungin Ruskeala-Seurasta. Tässä kirjoituksessa keskitytään Vpl. Pyhäjärven pitkäaikaiseen rajanaapuriin.

Rajanaapurimme Käkisalmi

Käkisalmen (ruots. Kexholm, ven. Приозерск, Priozersk) perustamisvuotena pidetään vuotta 1295, jolloin se mainitaan ensimmäistä kertaa asiakirjoissa nimellä Korela. Tätä ennen kronikoiden termi Korela viittasi yleisesti karjalaisiin. Kaupunki linoitettiin 1200-luvulla.

1400-luvulla Korela mainitaan olevan Novgorodin ruhtinaskunnan toiseksi suurin kaupunki. Kaupungin kukoistuskausi näyttää olleen 1400-1500-luvuilla, jolloin useat siellä asuneista kauppiaista kävivät kauppamatkoilla pohjoisessa Venäjällä ja Ruotsissa. Pyhäjärvi erosi 1735 Käkisalmeista, jonka kaupunkiseurakuntaan yhdistettiin ympäristön lähimmät kylät.

Linna kuuluisin nähtävyyksistä

Vuosisatojen kuluessa Korela säilyi kaupungin nimenä aina vuoteen 1611. Jatkosodassa Neuvostoliitolle menetetyt Käkisalmen nimi venäläistettiin 1948 nykyisin käytössä olevaksi Priozerskiksi. Leningradin alueella, Laatokan rannalla sijaitsevasaa entisessä Käkisalmen kaupungissa vietetään ensi vuonna kaupungin 725-vuotisjuhlaa.

Koska ystävyys-suhteet käkisalmelaisjuuristen nykyisen kotikaupungin Heinolan kanssa ovat hyvät, on todennäköistä, että kutsun juhlille saavat myös Käkisalmi-Säätiö ja Heinola. Kesäkuussa 2019 Heinolassa järjestetyille käkisalmelaisten pitäjäjuhlille oli tulossa noin 10-henkinen valtuuskunta Priozerskistä, mutta ystävyysvierailu peruuntui viime tingassa.

Matkailijoita houkuttelevana, kaikkein tärkeimpänä nähtävyytenä on Priozerskissä, Vuoksen pohjoishaaran varrella 1200-luvun lopulta lähtien säilynyt Käkisalmen linna. Paikalla on tutkimusten mukaan alkuaan sijainnut karjalaisten Vuoksen suuhun rakentama kylälinna.

Se oli mahdollisesti samalla saarella, jossa sijaitsee nykyinen vanha linna. Linnan rakensivat novgorolaiset vuonna 1294.

Linnaa ryhdyttiin 1887 korjaamaan muinaismuistoksi. Linnan torniin sijoitettiin Käkisalmen kaupungin omistama kansatieteellinen museo. Nykyisinkin linnan kunnostetuissa osissa toimii museo. Suomelle kuullessaan Käkisalmea ympäröi joka puolelta Käkisalmen maalaiskunta. Ennen toista maailmansotaa Vuoksen pohjoista laskuhaaraa pitkin kulki kaupungista säännöllinen höyrylaiva-reitti maalaiskunnan puolelle Hirvisaareen ja Räisälän Unnunkoskelle.

Muistikuviissa aikakaudelta ennen sotia Käkisalmi on tuhansien kukkivien omenapuiden kaunistama kaupunki. Perinne omenapuista on jatkunut käkisalmelaisjuuristen evakoiden sijoituspaikkakunnalla Heinolassa. Käkisalmen Osuiskaupan seuraaja jatkoi pitkään 1950-luvulla osuiskaupan kullekin jäsenelle ilmaiseksi kymmenen omenapuuta.

Kirkot, kaupankäyntiä teollisuutta, kylpylä

Keskellä kaupunkia on ulkokuori pystyssä luterilaisena kirkkona toiminut rakennus, joka paloi kesällä yhdeksän vuotta sitten satumoisin sellaisena yönä, kun olin kotiseutumatkalla, missä yövimme Pyhäjärven rannalla Musakan lomahotellissa.

Näimme tämän nuorisotilana toimineen kirkkorakennuksen ulkoa kaupunkia kierrellessämme ennen ja jälkeen palon. Rakennusta on korjailtu Käkisalmi-Säätiön puheenjohtaja

Erkki Heiskasen mukaan katon ja ikkunoiden osalta.

Priozerskin kaupungin johto on miettimässä vielä, mitä tehdä tyhjillään tulipalon jälkeen olleelle rakennukselle. Hotelliksi kunnostamisestakin ovat puhuneet, mutta sen ovat Säätiön edustajat pontetusti torjuneet. Säätiö on toimittanut rakennuksen piirustuksia kaupungin käyttöön. Ehkä paikalliset päätyvät kulttuuritaloksi muuttamiseen.

Priozerskissä asuvat luterilaiset kuuluvat tätä nykyä Kaukolan luterilaiseen seurakuntaan, joka käyttää omistamaansa, kunnostuksen alla olevaa Kaukolan luterilaista kirkkoa, kertoo Konevitsa ry:n puheenjohtaja rovasti **Heikki Jääskeläinen**. Hän toimii aktiivisesti myös mm. Kirvu-Säätiössä ja tuntee hyvin paitsi Kirvun myös Kaukolan ja Käkisalmen luterilaisten tilannetta.

Nimi Korela on painunut hyvin mieleen, koska monet meistä nykypolven karjalanmatkaajista olemme Karjalan avautumisen jälkeen ensimmäistä kertaa Kannaksella yöpyessämme ja tanssahdellessamme tehneet sen Korela-hotellissa. Sehän sijaitsee keskellä Priozerskin kaupunkia, torin varrella. Nelikerroksinen, varsin vankkaseinäinen hotellirakennus on 80 vuotta vanha. Tämä vuonna 1939 juuri ennen talvisotaa hienoksi ajanmukaiseksi hotelliksi Käkisalmeen valmistunut rakennus on yksi torin varren entisellään säilyneistä maamerkeistä.

Toinen on torin ylälaidassa, kaunis valkoseinäinen Jumalanäidin syntymän ikonille pyhitetty ortodoksinen kirkkorakennus.

Sen arvokkaana tehtävänä on nykyisin toimia Viipurin ja Priozerskin ortodoksinen hiippakuntien toisen katedraalina.

Kaupungin laidalla ortodoksisen hautausmaan läheisyydessä sijaitsee kaksi Valamon luostarin alaisuudessa toimivaa kirkkorakennusta, punatiiliseinäinen Kaikkien pyhien ikonille pyhitetty kirkko ja sen viereen viimeisen vuosikymmenen aikana valmistunut Valamon luostarin podvorina toimiva kirkkorakennus.

Kalliosaarella sijainneista kylpylän ja kasinon rakennuksista ei ole mitään jäljellä kuten ei muustakaan Porin Kirjurinluotoon verrattavissa olevan luonnonkauniin Kalliosaa-

ren sotien edellisen ajan rakennuskannasta. Elinkeinoelämästä Käkisalmeissa ennen sotia mainittakoon kaupungissa pitkään, aina viime vuosiin asti toiminut, ympäristösyistä suljettu, rakennuksiltaan vieläkin jäljellä oleva Waldofin selluloosatehdas, konepaja ja muutamia sahoja.

Käkisalmi oli kuuluisa markkinoistaan ja muutoinkin kauppakaupunkina. Käkisalmen kaupungin väkiluku ehti kasvaa ennen sotia yli viiteen tuhanteen. Vuoden 2010 väestönlaskennan mukaan

Leena Oikarinen ja Marja Huovila.

Priozerskin kaupungissa asui 18 933 ihmistä, ja koko Priozerskin kunnallispiirissä (johon mm. Plodovoje/Vpl.PYHÄJÄRVEÄ kuuluu) väkeä oli 62 193 henkeä.

Käkisalmen kaupunki menetettiin 1941 alkaneen jatkosodan seurauksena. Neuvostojoukot polttivat Käkisalmen perääntymisen niin, että koko rakennuskannasta jäi jäljelle vain noin 10 prosenttia.

Pitäjäesittelyt jatkuvat Helsingissä Karjalatalolla 2020. Päivämäärät ovat keskiviikkoisin klo 18-20 19.2., 18.3. ja 15.4. Vuorossa olevia pitäjiä ei oltu vielä päätetty lehtemme painoon mennessä

Lähteet: Pitäjäesittely Karjalatalolla 13.11.2019, haastattelut Leena Oikarinen ja Erkki Heiskanen, internetin Käkisalmi-hakemistot

KUVA MARITTA TÄHTINEN

Käkisalmen linnan pihalla vietetään monenlaisia juhlia. Tässä suomalaisten yhdessä paikallisten kanssa järjestämä juhla v. 2000, kun oli tullut kuluneeksi 10 vuotta Karjalan kotiseutumatkailun aloittamisesta. Juhlaan osallistui monta linja-autolastillista vieraita Suomesta.

Käkisalmen toria hallitsee suurikokoinen Lenin-patsas, vastakkaisella puolella torin ylälaidalla on Viipurin ja Priozerskin ortodoksinen hiippakuntien katedraali.

KUVA LUOVUTETTUKARJALA.FI

Ylä-Kasinon rakennus. Kalliosaarella, Käkisalmen edustalla sijaitsivat mm. hiekkaranta, puisto, kasino, kylpylä ja muita virkistytymiseen tarkoitettuja rakennuksia.

Suruviesti

Salme Helinä Nurminen o.s. Kuntamo kuoli 4.11.2019 Jyväskylän Korpilahdella. Hän oli syntynyt 27.4.1927 Vpl. Pyhäjärvellä Sortanlahdessa. Salme vietti lapsuutensa Konevitsan saarella, ja kävi siellä supistetun kansakoulun luostarin koulussa. Siviilit evakuoitiin saaresta syksyllä 1939.

Salmen evakkotaival alkoi joulukuun alussa 1939, sijoituspaikka oli Virtain Kotala. Jatkosodan aikana perhe palasi takaisin Sortanlahteen, mutta Konevitsan saarelle ei kuitenkaan siviilejä enää päästetty.

Uusi evakkotaival alkoi kesäkuussa 1944. Salme tuli naapurin tyttären ja lehmien kanssa kävelen Pyhäjärveltä Joroisiin. Perheen sijoituspaikaksi tuli Korpilahti Keski-Suomessa.

Salme meni naimisiin Korpilahdella, ja Korpilahdelle myös hänen evakkotaipaleensa päättyi marraskuussa 2019. Kaipaamaan jäivät kuusi lasta ja 27 lastenlasta.

□ Tapio Nurminen

Pimeästä valoon

□ Pertti Luumi, rovasti, opetusneuvos

Olemme jättämässä taaksemme syksyn pitkää pimeää kautta. Takanamme on vuosi, jolloin säiden vaihtelut ovat olleet keskimääräistä runsaampia. Kevät tuli varhain, joskin toukokuusakin satoi vielä räntää. Kesä oli suurimmassa osassa Suomea kuiva, Sadetta tuli vähän, pohjavesikerroskin oheni. Kasvullisuus kärsi kuivuudesta: sienet, jotka tarvitsevat kosteutta maan pinnassa, pääsivät kasva-

maan vasta myöhäissyksyllä. Lokakuu oli puolestaan useita asteita normaalia kylmempi. Ilmastonmuutos, on ollut jatkuvana puheenaiheena kautta maailman.

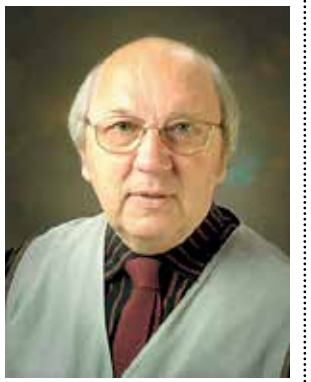
Kuluva syksy on palauttanut mieleemme myös isänmaamme pimeän syksyn 1939, kahdeksankymmentä vuotta sitten. On muistettu yleistä liikekannallepanoa lokakuussa ja pelkoa sodan syttymisestä. Ja marraskuun viimeisenä päivänä 1939 syttyikin runsaat kolme kuukautta kestänyt talvisota, jota seurasi katke-ra rauhansopimus. Monelle alkoi evakkotie. Tarvittiin vahvaa uskoa ja toivoa olosuhteiden muuttumisesta rauhallisemmiksi ja valoisammiksi. Kansa tarvitsi kaiken henkisen ja hengellisen tuon, mitä vain voitiin antaa.

Koskettava oli tuolloisen presidentti Kyösti Kallion radiopuhe itsenäisyyspäivänä 6. joulukuuta. Puheessaan Kallio vetosi suomalaisiin: "Kaikukoon tä-

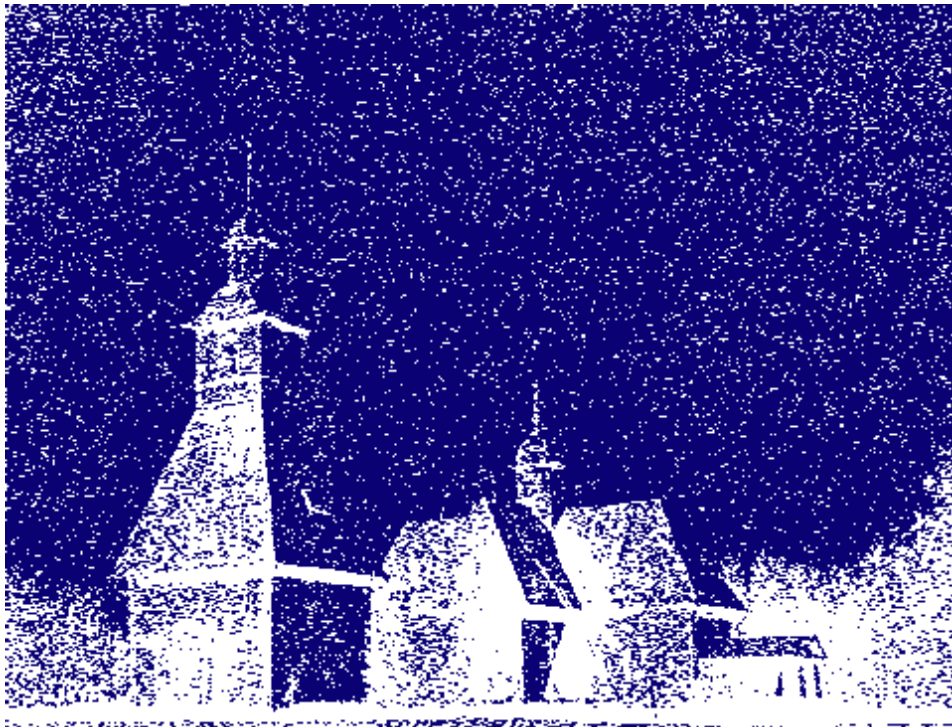
nä itsenäisyyspäivänämme kaikkialla maassamme tuttu neljäsataa vuotta vanha Lutherin virsi Jumala ompe linnamme."

Ja jouluviestissään Kallio vetosi: "Kehotan kaikkia, jotka tänä vakavana aikana palvelevat Isänmaata, lukemaan Raamattua. Esi-isämme ovat vuosisatojen kuлуessa, sekä ahdingossa että rauhan päivinä, ammentaneet siitä elämää ja lohtua. Nykyhetkenä kansamme tarvitsee Jumalan Sanan uudesti luovaa voimaa. Omak-sukaamme nöyrällä sydämen uskolla sen siunaukset."

Olipa pimeys ulkonaista, olosuhteiden luomaa, tai sisäistä, valoa on syytä kaivata, toivoa ja varjella. Pimeä maailma tarvitsee valoa - sekä sisäistä että ulkoista. Kuluvana syksynä on julkisuu-dessa puhuttu paljon ns. vihapuheen yleistymisestä ja vahingollisuudesta. Se on levinnyt erityisesti ns. sosiaalisessa mediassa (josta itse asiassa on tullut osittain

epäsosiaalinen media). Kielenkäyttöämme on muuallakin alkanut leimata ilkeys ja aggressiivisuus. Kun lähestymme joulua, valon juhlaa - ja sitä ennenhän on jo Lucian päivä, valon päivä - on aivan erityinen syy tänä aikana rukoilla itsellemme sisäistä valoa. Onhan joulun syvä sanoma, että todellinen valkeus on tullut Vapah-tajassamme valaisemaan maailmaa.

Joulukirkko 1939 Pyhäjärvellä

25.12.1939
Isältä Sääskiniemelle.

Joulutervehdykseni!

Rupesin tässä kirjoittamaan ja kertomaan näistä kotoisista Joulunvietoista. Vaikka nämä eivät ole kuin puolivälissä, niin on kuitenkin suunnilleen selvillä, millaista se tulee olemaan.

Ei täällä nyt voi ajatella lakkaa Joulua sellaiseksi, kuin sen Rauhan juhla ymmärrämme; tykit siellä jyskivät tänäkin aamuna ja pari lentokonetta hyrräsi

juuri ylitsemme. Eivät ne tällä kertaa pudotelleet kuin lentolehtisiä.

Muuten luonto on ulkonaisesti hyvin kaunis - lunta - pehmeää, koskemattomaa lunta - on yöllä satanut ja nyt paistaa aurinko koko terältään. Pakkastakaan ei ole kuin 10-15 astetta; mutta rauha on poissa.

Tänä aamuna yritimme **Kuisman Matin** kanssa kirkkoon, mutta emme sopineet sisälle. Oli muuten ensimmäinen kerta muistissa olevan elämäni

aikana, jotta olisin jäänyt pois Joulukirkosta. Palvelus pidettiin nimittäin sakastissa ja se oli ahdingon asti täynnä. Kun oven lähelle pääsimme, muutamia katkonaisia sanoja kyllä pastorin saarnasta kuulin, mutta hetken seisottuamme palasimme kotiin. Meillä asuvat sotilaat olivat kääntyneet jo hautausmaan kulmalta takaisin.

Entäs miten teidän joulunne meni, kävittekö kirkossa, tai olitteko muualla joulusaarnaa kuulemassa?

Millaista on joulunvietto Pohjanmaalla, verrattuna Karjalan oloihin?

Mutta kuusi meillä on erikoinen, varsinkin sen koristeet. Heino haki sen lauantaina metsästä ja pojat illalla laittoivat sen kuntoon. Se on kiinnitetty pöytäjakkuihin. Luntakin on satanut oksille, joihin kynttilät on riimmalla sidottu. Keskellä on pistimet ristissä ja niiden päissä palaa kynttilät. Ylimmäisten oksien päällä seisoo parivartio, joista toisella on kivääri ja toisella paljastettu säällä, ojennettu narussa riippuvaa ryssän lentokonetta kohti. Kuusen latvasa liehuu Suomen lippu ja suomalainen lentokone leijuu kaiken yllä.

Kyllä se täytyy sanoa, ettei tällaista joulukuusta ole vielä meillä ollut, jos ei ollut tällaista joulukaana.

Tämän selostuksen voit antaa lastenkin lukea, jotta hekin, vaikka tätä tietä, pääsisivät osallisiksi kotoisan joulun tunnusta; tästä erikoisesta sota-ajan joulun oikeasta hengestä.

Tämän kirjeen lähettän Lempin mukana, kun hän näinä päivinä lähtee lehmien kanssa vaeltamaan sinne Etelä-Pohjanmaan lakeuksia kohti.

Meillä on Matin kanssa aikomus huomenna mennä Lahnavalkamaan kysymään, onko Tahvana kotona. Elsa on nyt toisessa keskuksessa, joten tänään ei ole emäntä kotona. Hyvää vuoden loppua ja uuden alkua. Jumalan huomaan. Näkemiin, kuulemiin!

Matti

(Matti Hinkkasen kirjeitä, kirjassa Elämää edestakaisin, 2010)

Tapahtumia

Lahden seudun Vpl Pyhäjärvi-kerho

Tammikuun kokous pidetään torstaina 9.1.2020 klo 13 Ravintola Wanhassa Herrassa, Laaksokatu 17, Lahti. Uutta DNA-tietoa suvusta! Tervetuloa.

Tampereen Seudun Vpl. Pyhäjärvi-kerho

Seuraava tarinatuokio on maanantaina 13. päivänä tammikuuta 2020 klo 13 Koulukatu 12.

Ystävyyttä yli pitäjärajojen

Pääkaupunkiseudun Räisäläiset ja Käkisalmen kaupungin rouvasväen yhdistys viettävät yhteistä **ystävänäpäivää** Vpl. Pyhäjärvi-seuran kanssa sunnuntaina 16.2.2020 klo 14. Tarkemmin tammikuun lehdessä.

Montruan-Pöhlhölän-Kalamajan jakokunta

kokoontuu 70. kerran. Kokous pidetään Hotelli Ellivuori Resortissa osoitteessa Ellivuorentie 131, Sastamala 29.3.2020. Aloitamme klo 12.00 ruokailulla. Kokouksessa mm. päätetään toiminnan tulevaisuudesta. Ilmoittautuminen pohjolainen.pertti@gmail.com tai puh. 050-400 0171. Toivotamme jakokuntalaiset ja heidän jälkipolvensa tervetulleiksi. Jakokunta

Karjalan Liiton järjestöseminaari

Karjalan Liiton 80-vuotisjuhlavuoden juhlinnan käynnistää kaikille avoin järjestöseminaari lauantaina 25.1.2020 klo 10-16. Karjalatalolla pidettävässä seminaarissa aiheena on viestintään liittyviä asioita.

Tarkempi ohjelma liiton kotisivulla. Seminaariin voi ilmoittautua 15.1.2020 mennessä liiton kotisivujen kautta tai sähköpostitse toimisto@karjalanliitto.fi.

KUVA MUSEOVIRASTO/KARJALAN LIITON KOKOELMA

1920-luvun hevoskyytiä Pyhäjärven kirkolle.

Kannaksella sanottua

Martti Toiviaisen löytöjä isänsä Mauri Toiviaisen arkistosta:

Sattuvasti sanottua:
Herra lahjoiha ne lapset o, mutt on ne nii perhana järettömmii.

Tavauksen pilkka:
Öp töp, öö pöö töp, neu eu aa laa, töppööneula (parsinneula)

Hyvät neuvot aina tarpeen:
Syysjäihin E:n salmeen vajonnut SP kiskottiin ylös ja vietiin mantereen puolelle mökkiin toipumaan. Uunin päällä nivelet notkistuivat ja tilanne alkoi hahmottua. ”Antakaa minulle tekohengitystä ”, oli uhrin ensimmäinen kommentti.

Vieraat koneet Kiviniemen päällä

❑ **Armas Paajanen**
Osa 2

Taas Lähtö.
Oli kahdeskymmenestoi-
nen päivä kulunut iltaan.
Olimme saaneet kaikki
kuntoon; aioimme vähän
levätä, mikäli vainolaisel-
ta saisi rauhaa. Siihen jäi
lepo. Puhelin kilahti. Tulit-
tie to, että Kekkilän miehet
kampeineen heti maan-
tien laitaan. Auto odottaa.
Se vei mielen matalaksi,
kun lepo jäi. Vaan autossa
kuulimme, että pääsem-
me Sortanlahteen lepoon.
Siinä sitten mielikin taas
kirkastui.

Joulukin meni ohi. Sain
olla Joulunpyhät kotona.
Eihän siellä oikein mitään
joulun tuntua ollut, kun ei
ollut omaiset enää kotona.
Kylällä oli yhteinen ruoka-
paikka. Siellä sain minäkin
käydä syömässä, eikä se
maksanut mitään. Kaik-
kihan oli silloin yhteistä.
Vuosi vaihtui; taakse jäi
Loppiainenkin.

Oli tammikuun yhdes-
toista päivä 1940. Alettiin
taas valmistella lähtöä
Kekkilään. Samalla tuli
kysymys vapaaehtoisesta
lähtijästä Patoniemeen.
Ilmoitin olevani valmis
lähtemään, että näen sen-
kin paikan. Siinä nousi-
kin seinä vastaan. Kuul-
lin vänr. Tikan sanovan.
”Paajanen ei mene sakista
toista kertaa. Meitä ei edes
ryssäkään eroita”. Ja niin
menimme Kekkilään. Olen
usein ajatellut niitä sanoja.
Kuinka suuri luottamus
voi toisella ihmisellä olla
toiseen. Myös samalla elä-
mään ja tulevaisuuteen.

Päivät ja yöt vaihtuivat.
Kranaatteja tuli kasema-
tin katolle kuin satamailla,
joskus naapuri toi koneilla
pommeja joukkoon. Silloin
ei enää ollut ulos mene-
mistä. Yöllä oli vartiopai-
kat keskellä jäätä. Muistan
erään yön, kun makasin
jäällä toista tuntia. Nie-
meen tuli rautaa sillä mi-
talla, että niiden joukkoon
ei mieli tehnyt. Ne katkoi-
vat puita, ja murtivat jäätä.
Jäähileitä tuli niskaani,
pakkanen puri varpaita.
Siinä jo tuntui luottamus
elämään katoavan. Kun

keskitys vähän harveni,
yritin juosta maihin, vaan
juoksusta ei tullut mitään.
Kampeet olivat jäässä,
ja jalat kylmästä kankeat.
Vaan enhän ollut yksin,
meitähän oli tuhansia sa-
massa pakkasyössä.

Ilotulitus.
Tammikuun viidentenä-
toista päivänä ”naapuri”
piti meille ilotulituksen
oikein karnevaalin malliin.
Kun ilta hämärtyi se suun-
tasi valoheittimet joen
takaa meitä kohti. Ampui
valoraketteja. Lentokoneet
kantoivat palopommeja.
Me olimme pari tuntia
kuin jossain revontulten
maassa.

Sen jälkeen seurasi kol-
mepäiväinen lentopommi-
tus ja tykkitulta joka päi-
vä. Välillä yrittivät kantaa
meille kuolemaa jalkaisin,
vaan itse he aina sortuivat.
Kuka meni miinaan, kuka
juoksi päin kuulaa. Siihen
he jäivät asemiemme eteen
makaamaan, ja ei kai heil-
lä enää ollut kylmä, vaikka
pakkaslumi heidät peitti.
Sitten eräänä iltana Til-
tu radiossa selvitti, kuinka
heidän uljaat poikansa oli-
vat vallanneet tuon samai-
sen Kekkilän kasematin.
Silloin ”sisämaan” pojat-
kin tunnustivat: ”Kyllä se
Tiltu valehtelee”.

Päästiin lomalle.
Toinen päivä helmikuuta
päästiin Sortanlahteen.
Toiset miehet tulivat Kek-
kilään. Kuudestoista päivä
päästiin lomalle. Kaikki
lähtivät omaisiaan etsi-
mään. Minäkin olin saanut
omaisteni osotteen, vaan
paikka oli tuntematon.
Viimein pääsin perille,
vaikka junat kulkiivat aika
hitaasti. Tuo paikka oli Vä-
hässäkyrössä, Lampelan
makkaratehtaalla.
Veljeni tuli samaan
aikaan lomalle, ja pala-
simme yhdessä takaisin
Kannakselle. Tulin 24/2
Sortanlahteen ja seuraava-
vana päivänä menimme
Kekkilään. Siellä oli sa-
manlaista pauketta päi-
västä toiseen. 29/2 oli
suurin pauke koko aikana.
Se johtui aivan pikku sei-
kasta. Meillä oli mukana

huumorintajuinen ja aina
avulias, **Nestori Huppu-
nen.** Kun aamuhämärissä
alkoi taas paukkua, tuumi
Nestori: ”Kylläpä ampuvat
heikosti, kun kaikki menee
ohi.
Hän otti valkoisen pai-
dan, sitoi seipään päähän,
nousi katolle ja näytti naa-
purille ohimerkkiä. Sii-
täkös naapuri suuttui. Ei
mennyt enää ohi. Kaikki
tuli paikalle. Kun päästiin
iltaan ja pauke loppui, Nes-
tori tuumaili: ”En mene
enää sille hullulle koskaan
näyttämään, kun ei näy
leikkiä ymmärtävän”.

Sota loppui.
Kolmastoista päivä maa-
liskuuta tuli aamulla tieto,
että sota loppuu. Ei sitä
oikein todeksi uskonut. Al-
koi tykkien irrotus ja kuor-
maus. Vänr. Tikka joutui
luovuttamaan naapurille
miinakartat, se tapahtui
keskellä jokea. Hän alkoi
edetä jäälle määrätyllä
kellon lyömällä. Naapurit
lähtivät tulemaan toiselta
rannalta. Me jännäsim-
me rannalla, kivärit koh-
ti vastarannalta tulijoita.
Luulimme, että jos se on
kumminkin petosta. Vaan
kaikki näytti todelta. Pyy-
sivät meitä vatkavierai-
luun, mutta meikäläisiä ei
vierailu huvittanut.

Sinne jäi Kekkilä tyhjine
kasematteineen ja noki-
sine maastoineen. Parin
hehtaarin alalla ei näkynyt
yhtään puuta eikä kan-
toa, ennen niin kauniista
Kannakselle. Tulin 24/2
Sortanlahdessa. Siellä vas-
ta kuulimme ne katkerat
rauhan ehdot. Jopa meni
mielet synkiksi. Seuraava-
na aamuna pojat kävivät

tiedustelemassa, pääsis-
kö vielä kotia katsomaan.
Kaikille oli vastaus kiel-
teinen. Minua alkoi vähän
harmittaa. Menin suoraan
vänr. Tikan asunnolle ja
kysyin häneltä, onko tilan-
ne tosiaan niin synkkä mil-
tä näyttää.
Sain vastauksen: ”Ne,
joka olivat kanssani Taipa-
leella, saavat lähteä, minä
määrään vielä niistä mie-
histä. Tulkaa kahden vuo-
rokauden sisällä takaisin,
älkää pettääkö luottamusta-
ni.” Kaikki lähtivät ja aika-
naan myös saapuivat.

Kaksi tuntia kotona.
Oli neljästoista päivä maa-
liskuuta kello kaksitoista,
kun menin kotiin. Kier-
telin ja katselin paikkoja.
Kaikki oli tyhjää, kaikki
poissa. Kello oli tasan nel-
jätoista, kun painoin oven
kiinni, lukon päälle ja avai-
men määrättyyn piilopaik-
kaan. Nousin kotimäelle,
ohitin Leppoinmäen ja
saavuini Sirkanmäelle. Siinä
seisahduin vielä kerran
ja katselin ympärilleni.
Siellä näkyi Kahvenitsan
järvi jääpeitteineen ja ym-
päristö kylineen, toisella
puolella, kotini lapsuus-
muistoinen. Taivas oli
harmaa räntäsateineen.
Pilvet kulkiivat alhaalla
tummina, aivan kuin ne-
kin olisivat surreet Karja-
lan kansan kohtaloa. Siinä
seisoin ja mietin. Vaikka
poskipääät olivatkin Taipa-
leen pakkasten puremat,
ja ihmistunteet idän ki-
rojen kovettamat, jostain
vain vierähti kyynel pos-
kipäille, kun jatkoin mat-
kaani kohti tuntematonta
tulevaisuutta.

Poimittu Vpl. Pyhäjärvi
-lehdestä nro 5/1959
Mauri Hauhia

Joulun aikaa evakko- ja sotatalvena 1939

19.12.1939 Rintamalta
Toivolle Vilho-eno.

Enolla kaikki hyvin. Us-
kon, että jonkinlainen jou-
lu-ukko tänäkin jouluna
kohdallesi pysähtyy, joskin
vähäisemmin lahjoin. Hy-
vää Joulua ja Onnellista
Uutta vuotta.

22.12.1939 Isältä
Sääskiniemelle

Kiitoksia sain 15. päivä lä-
hetetyn kirjeen, helpotti.
Jos mummon tilanne ei
tunnu selkenevän, täytyisi
hankkia lääkäri tai sairaaa-
laan. Jos Katri-diakonissa
tulee sinne, hänkin voisi
äitiä auttaa, kun tuntee
vanhastaan. Laatikoida
siirrellessä sain pari reikää
vasempaan käteeni, mutta
eivät ole vaarallisia.

Viljat on nyt siirretty
kaikki pois, paitsi yhden
säkin vehnää sain jauha-
tetuksi. Sitten on säkki
kaurajauhoja ja vähän
ruisjauhoja. Lehmät lähte-
vät niin pian, kun saadaan
vaunuja.

24.12.1939 Isältä
Sääskiniemelle

Kiitoksia joululahjoista ja
tervehdyksestä. Olin eilen
asemalla kun postineiti
pyysi kuitaamaan pake-
tin. Toin kirjeitä postiin ja
lähetin Väkipartalaisten
tavaroita. Hakkaraisen
rehut ja kaurat myin ja lä-
hetin laskut heille kuitatta-
vaksi. Tenkasen sian myin
ja lähetin suorituksen.
Väkiparran Antille lähe-
tin Anna-Liisan puolesta
rahaa. Jussin osoite tässä
Väkipartalaisille.
Meidän lehmille tulee
kait lähtö pyhien jälkeen.
Koeta pitää niille paikat
avoinna.
Koetan jossain vaihees-
sa päästä siellä käymään.
Hinkkasen Juholla on sa-
moja haaveita.
Aino on kuulemma
Ranastasalmella, toisista
en tiedä mitään, eikä **Kuis-
man Mattikaan.** Tässä Vä-
kiparran Antin osoite, An-
na-Liisa toi ja pyysia Sinua
toimittamaan eteenpäin.
Tässä me nyt odotam-
me Joulua ja toivomme,
että saisimme sen viettää
rauhassa.

Sääskiniemellä Jouluilтана
1939 Äiti Isälle

Kiitoksia kirjeestä, kortista
ja tavara-lähetyksestä, se
tuli aattoiltana. Siis Jou-
lu-Ukko tuli.
Lääkäri teki reseptin ja
tuotiin apteekista lääkkeit.
Mummo on vielä sairas,
mutta nyt nukkuu hyvin.
Eno on jo muuttanut
Joulua viettämään sinne
ikuisiin majoihin. Hän oli
kuollut jouluyönä. Noin
13-40 tultiin minulle sano-
maan ja kutsuma sinne
Sairashuoneelle Saarijär-
ven koululle. Viettiin eno
sieltä sisältä liiteriin.
Kysyivät, josko minä

hommaisain arkun, yms.
Enolla rahaa 7 mk. Mat-
kaa kirkolle 20 km. Jutte-
lin vielä asiasta **Anttosen
Matin** kanssa ja tultiin sii-
hen tulokseen, että annoin
huoltotoimiston huoleksi
Arkun hankinnan ja kulje-
tuksen kirkolle. Täytyyhän
sinne hautaukseen men-
nä. Se on luultavasti ensi
pyhänä.

Komulaisesta en ole
mitään kuullut, yritän
selvittää. Lehmien maja-
paikkoja on selvitetty aika
pitkälle.

Saukon isäntä lähti
myös reserviin. Emännän
äiti ja minun äitini ovat
täällä meidän joulukestis-
sä. Meillä emännän kanssa
ovat sukulaiset samoissa
taloissa, että kaikki kyllä
hyvin käy. Huoneet ovat
kylmiä, mutta kun on hy-
vin vaatetta, niin kyllä
täällä pärjätään.

29.12.1939 Aamusilla tak-
katulen ääressä Äiti Isälle
Pyhäjärvelle

Kiitos kirjeestä, sain sen
eilen. Olin juuri lähdössä
kyselemään Komulaista.
Kyllä se sillä tavalla on,
ettei häntä täältä nyt aina-
kaan löydy.

Lähetän tämän Sinun
oman reppusi, uusia ei
mistään saa. Yöllä en saa-
nut unta, hammassärky.
Jollei hellitä, täytyy lähteä
hammaslääkäriin. Virolai-
sen naiset ovat kuulemma
Alavuden kirkolla ja **Oja-
sen Liisa** Taipaleen koulul-
la, täältä 16 km päässä.

Kyllä täällä ruuan puo-
lesta pärjätään. Lihaa ei
nyt paljon ole, kunhan
sitten sika joutuu. Kau-
pastakin on vähän ostettu.
Tulihan nyt se kinkku jou-
luaattona ja voitakin.
Äitisi on ollut terveempi,
sängyssä silti paljon on,
mutta se on hyvä, siellä on
lämpimämpää. Sinun an-
teeksi pyyntösi olen hänel-
le välittänyt ja asiat ovat
nyt kunnossa. Toivoo, että
olisi valmis, kun milloin
lähtö tulee.
Eno meni äkkiä. Hä-
nellä oli maksan laajen-
nus, keuhkon laajennus ja
sydänvika.

Toivo Isälle

Kiitos kirjeestä, tuli 28 pv.
Elina-täti on nyt täällä, käy
sukulaississa ja vie serkut
mennessään. Kylämu-
molla ja Väkiparralle ovat
tavarat tulleet. Me saimme
jouluaattona.
Setä on viety reserviin.
Me hoidamme hevosia
Kaaron kanssa, minä
enimmäkseen. Kyllä tänne
meidänkin lehmät sopi-
vat ja toisillakin on tiloja
tiedossa.
Minusta on täällä aika
mukavaa olla, tietysti koti
on rakkahin. Paljon tervei-
siä ja Hyvää Uutta Vuotta.
Toivo.
EHlnkkasen perheen kirjeenvaihtoa
kirjasta lämää edestakaisin, 2012

Karjalaisten tulo Kiikkaan ja Keikyään

Luentotilaisuus veti Koukun pirtin täyteen

KUVAT TARJA KOPALAINEN

Joulukuun 2. päivänä 2019 kuultiin Sastamalan Kiikassa, Kinnalan Koukulla mielenkiintoinen ja suurta kiinnostusta herättänyt yleisöluento karjalaisten tulosta Kiikkaan ja Keikyään. Sastamalan Opiston Täys kymppi -luentosarjaan kuuluvan luennon piti Kinnalan Koukun emäntä Marja Koukku.

□ Tarja Kopalainen

Luento pidettiin päivänä, jolloin tuli kuluneeksi tasan 80 vuotta ensimmäisen evakkojen saapumisesta Kiikkaan. Evakkojen tulo keskeytti Kiikassa niin koulutyön kuin adventin jumalanpalveluksen, kun tulijoille tarvittiin lämpimiä kokoontumispaikkoja.

Joulukuun 1939 kahden ensimmäisen viikon aikana Kiikan asemalle tuli yhteensä 4000 evakkoa. Suurin osa jatkoi pian matkaa muualle, mutta kaikille tarvittiin ensisuoja ja ravintoa. Evakkojen huollon ottivat hoitaakseen Kiikan lotat, valtiovallan ollessa tehtävään täysin valmistautumaton.

Kiikkaan tuli ensivaiheessa evakkoja Kanneljärveltä ja Uudetakirkolta. 1.1.1940 Kiikassa oli 2300 evakkoa, keväällä uusikirkkolaiset siirrettiin Uudellemaalle. Keikyään alkoi tulla evakkoja joulukuun lopulla, pääosin Kanneljärveltä ja Uudetakirkolta. Pian heidät siirrettiin Tyrvälle ja Kokemäelle.

Talvisodan jälkeen Keikyän alueelle sijoitettiin yli 600 Kaukolan evakkoa, joita pika-asutuslain voimaantultua vuonna 1940 siirrettiin Lapinlahdelle, vastoin heidän tahtoaan. Kiikassa valtaosa evakoista sijoitettiin taloihin, Keikyässä myös kouluille, seurantalolle ja työväentalolle.

25.6.1941 alkoi jatkosota. Karjala vallattiin takaisin ja evakot pääsivät palaamaan kotiinsa. Ensimmäiset ns. puhdistusjoukot. Siivottavaa oli paljon, ruumiista alkaen. Kotiseudulle palasi evakkoon lähteneistä 400 000 karjalaisesta noin 70 % eli 280 000. Palamatta jääneistä useat olivat ehtineet muodostaa siteitä avioliiton tai työn kautta. Vuonna 1943 oli Kiikassa enää 57 ja Keikyässä 43 karjalaista.

Lopulliset ratkaisut

Kesällä 1944 Neuvostoliiton suurhyökkäys pakotti karjalaiset jälleen jättämään kotinsa. Joutsenosta tuli Huittisiin lähes 4000 evakkoa, joista osa Keikyään. Evakot pääsivät palaamaan kotiinsa Joutsenon jäätyä rauhassa Suomen puolelle. Myös pyhäjärveläiset osoitettiin Huittisiin, missä olisi mieluummin otettu ennestään tuttuja kaukolalaisia, jotka osoitettiin ensin Parkanoon. Kiikkaan tulivat uuraalaiset.

Toukokuussa 1945 tuli voimaan uusi maanhan-

kintalaki. Se ei koskenut pelkästään evakkoja vaan myös sotainvalideja, leskiä, perheellisiä rintamamiehiä ym. Maata menetäneille piti löytää korvaavat alueet. Rannikon ruotsinkielisiin pitäisiin sijoitettiin hyvin vähän siirtolaisia, minkä vuoksi moni Laatokan kalastaja menetti elinkeinonsa.

Vpl. Pyhäjärven, Kahvenitsan ja Puikkoisten kylien asukkaita sijoitettiin Kiikkaan, montrualaisia Keikyään. Vuonna 1949 Kiikassa oli 440 karjalaista ja Keikyässä 202, pääosa Pyhäjärveltä.

Suurimmat talot joutuivat luovuttamaan maitaan. Kiikkaan muodostettiin karjalaiskylä Ruotsilan maista. Äetsän Karjalaiset ry on kuvannut kaikki Kiikan karjalaistalot. Kuvista koottu albumi oli nähtävissä luentotilaisuudessa Koukulla.

Varsin pian karjalaiset lähtivät uusilla asuinpaikoillaan mukaan myös yhteisten asioiden hoitamiseen. **Antti Pohjalainen** valittiin Keikyän kunnanvaltuustoon vuonna 1951. Kiikassa osallistuivat kunnalliselämään 50-luvun alusta esim. **Matti Hinkkanen** ja **Heikki Pärssinen**.

Sopeutumisessa oli luonnollisesti haasteita puolin ja toisin. Karjalaisen murre oli erilainen, samoin perinteet. Karjalaiset söivät ”huttua ja hepsaa”, Kiikassa ei sieniä ennen karjalaisten tuloa oltu edes syöty. Karjalaiset virpoivat ja kävivät rotinoilla.

Pakkoluovutukset luonnollisesti hiersivät karjalaisten ja kanta-asukkaiden välejä. ”Kyllä meillä olla saa, mutta ei meillä hyvä olla oo”, sanoi eräsikin isäntä. Itsenäisyyden säilyminen kuitenkin lisäsi uhrimieltä.

Tähän kirjoitukseen on referoitu osa tämän kiinnostavan luennon annista. Marja Koukku käsitteli luennossaan myös Kiikan sankarihautausmaata sekä oman karjalaisperheensä vaiheita, jotka olisivat oman juttunsa aiheita.

Tilaisuuden päätteeksi Marja ja Kalle Koukku kiittivät hyvästä yhteistyöstä Sastamalan opiston Äetsän osaston johtajaa **Mervi Haapasta**, jolla oli viimeinen työpäivä. Juhlan kunniaksi Koukut tarjosivat kokoluentoväelle kahvit. Luennolle osallistui noin 80 henkeä. Iloinen tunnelma ja kova puheensorina jatkui pirtissä pitkään. Nälkä kasvaa syödessä ja moni kyselikin heti, saisi-ko luennolle jatkoa.

Marja Koukun luento veti kahdeksisenkymmentä henkeä, osa tuli kauempaakin kuulemaan vieä vähän tutkittua ja harvoin käsiteltyä aihetta.

Karjalaisuus kiinnosti Marja Koukkua jo lapsena

Pyhäjärvi-kirjaa Marja Koukku selasi ahkerasti jo lapsena.

□ Tarja Kopalainen

”Minulla on vain hyviä kokemuksia karjalaisuudesta. Tiedän, että joidenkin kohdalla on toisin.”

Marja Koukku (o.s. Pärssinen) asui lapsuutena Oskura-nimisessä kahden karjalaisperheen asuttamassa talossa Kiikan Jokisivulla. Marjan äiti **Kaarina Pietilä** oli kiikkalainen, isä **Mauri Pärssinen** Viipurin läänin Pyhäjärveltä.

Marja oli esikoinen vanhempiensa neljästä lapsesta. Samassa talossa asuivat myös isovanhemmat

eli mummo ja äijä. Marja ei oppinut puhumaan Karjalan murretta, koska perhe opetteli nopeasti yleiskielen.

–Meillä elettiin semmoista karjalaista elämää, että ei haikailtu takaisin, vaan mentiin eteenpäin.

Lapsesta saakka Marja on saanut tietoa juuristaan. Kotona oli **Impi Wiikan** kirjoittama kirja ”Vpl. Pyhäjärvi – kappale kannakselaisvaiheita” ja sitä lapsetkin saivat selata. Marjalle kirja oli kuin oma perhealbumi, josta hän etsi kuvia sukulaisistaan.

Kirjassa on lueteltu Pyhäjärven kylät ja talot ja Marja sisäisti sen niin hyvin, että näki isänsä kotikylän taipaleen silmissään.

Kaarina-äiti oppi anopiltaan karjalaisen ruoka-perinteen. Joka lauantaan hän paistoi karjalanpiirakat – tai kakkarat – kuten heillä sanottiin. Leipomisen jälkeen uuniin laitettiin lihapotti. Myös Marja oppi piirakoiden teon. Marjan piirakoita saadaan tänäkin vuonna nauttia Sastamalan kaupungin itsenäisyyspäivän juhlassa, vaikka leipuri itse viettää itsenäisyyspäivää Tampereella valtakunnallisessa paraatissa maanpuolustusnaisia edustamassa.

Äijän ja isän jalanjäljissä

Karjalainen perinnetyö on Marjalle tärkeää, äijän ja isän esimerkki velvoittaa. Marja oli mukana jo kun 1960-luvulla perustettiin Kiikan Karjalaiset nuoret –järjestö ja on toiminut lähes 30 vuotta Äetsän karjalaisten sihteerinä. Sukututkimusharrastuksena kautta hän on tutkinut karjalaisia sukuja ja Mikkelin maakunta-arkisto on tullut tutuksi. Näillä reissuillaan Marja löysi riemukseen Vpl. Pyhäjärven kirkonkirjoista oman nimensä. Kiikassa syntynyt Marja oli merkitty syntyneeksi myös Pyhäjärven seurakuntaan.

Nuori Marja Pärssinen löysi onnensa omasta pitäjästään. Avioliitto **Kaarlo (Kalle) Koukun** kanssa on kukoistanut jo yli 50 vuotta. Vuonna 1970 Marja ja Kalle ostivat Kallen kotitilan. Marja ja Kalle saivat kaksi poikaa ja kaksi

tytärtä. Lapsenlapsia on kertynyt yhdeksän. Heille Marja on karjalaisittain mummo, kiikkalainen Kalle taas pappi.

Kanslistista yrittäjäksi

Maatalouden ohessa Marja teki liki 40 vuoden työuran kanslistina Äetsän yläasteella ja lukiossa. Hän opetti lisäksi konekirjoitusta, myöhemmin näppäilytaitoa, ja oppi siinä työssä tuntemaan kaikki kiikkalaiset ja keikyäläiset ikäluokat. Usein vieläkin joku tulee kylillä kiittämään Marjaa kouluaikaisista opeista.

Yritys nimeltä Kinnalan Koukku syntyi vuonna 1996 Koukun vanhan päärakennuksen jäätyä tyhjilleen. Yritys tarjoaa majoitusta sekä toimii pito- ja juhlatilana. Vaikka toiminta nykyisin paljolti painottuu juhlien järjestämiseen, tulee tänä vuonnakin 400 majoitusyötä täyteen.

–Pienin palveltava yksikkö on yksi henkilö, kerovat Koukut.

Koukulla on ollut vieraita jokaisesta maanosasta.

–Tämä ei ole oikeastaan työtä, vaan elämäntapa, jota tehdään niin kauan kuin on kivaa ja jaksetaan.

Sukututkimusharrastuksen ja karjalaistyön vuoksi Marjasta on tullut myös kysytty luennoitsija. Tätä haastattelua tehdessä Koukut jännittävät, mahtuvatko kaikki sisälle, kun Marja viikon päästä luennoi Koukun pirtissä Karjalaisten tulosta Kiikkaan ja Keikyään.

–Kahvia on parasta varata sadalle hengelle, pariskunta tuumaa.

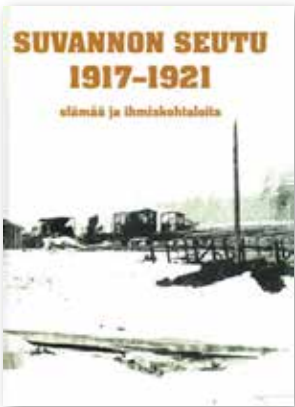
Parhaat vinkit pukinkonttiin!

Säätiön kustantamia kirjoja:

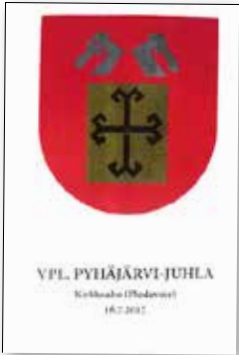
Muita Säätiön tuotteita:

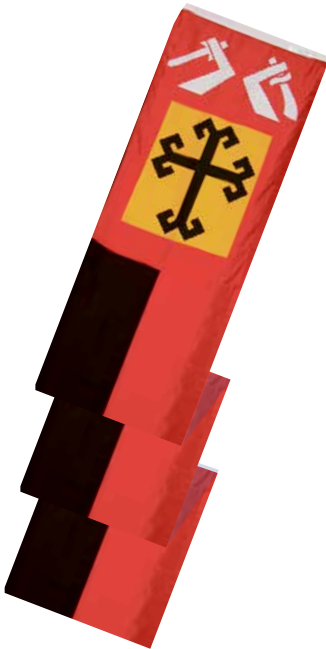
Pyhäjärvi-kirja
Reino O. Kukko, Kaarle Viika, 1898, 350 s. Hinta 25 €
Kirja kertoo pitäjämme historiaa sanoin ja kuvin. Sisältää myös murrenastaston selityksineen.

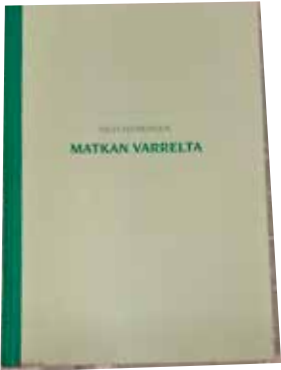
Suvannon seutu 1917–1921, elämää ja ihmiskohtaloita
Suvannon seudun paikallishistorian työryhmä, 2015 336 s. Hinta 40 €

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön 70-vuotisjuhla Kirkkoaholla
DVD-tallenne, kesto noin 1,5 tuntia. Hinta 20 €

Laatokan kevät
Markku Heikkilä
Matkakirja Laatokan ympäri
Hinta 15 €

Matkan varrelta
Hilja Matikainen, runoja
Hinta 20 €

Vpl. Pyhäjärvi pöytästandaari
Suunnittelu Kaarle Viika, 1963. Hinta 42 €

Vpl. Pyhäjärvi isännän viiri
Suunnittelu Kaarle Viika, 1992. Koot ja hinnat:
45 x 300 cm, 6-7 m:n tankoon. 80 €
45 x 400 cm, 8-9 m:n tankoon. 90 €
55 400 cm, 10 m ja sitä korkeampaan tankoon. 95 €

Tilaukset ja lisätiedot:
Pirjo Kiiala, p. 044 281 5047 tai pirjo.kiiala@gmail.com
Postitissa lähetyksiin lisätään postituskulut.

Vpl. Pyhäjärvi-seuran tuotteita

Pyhäjärvi Vpl. vaakunapaita
Vanhan varaston loppuunmyynti: T-paita valkoinen pyöreällä tai V-aukolla, helmiharmmaa vain pyöreällä kaula-aukolla. Hinta 7 €/paita ja kaksi paitaa 10 €:lla.

Dokumenttielokuva Muistojen järvi, kuvattu vuosina 1939–44 Pyhäjärvellä, mukana Kaarina Pärssisen kirjoittama esite elokuvasta. DVD:n hinta 20 €

Seuran 60-vuotishistoriikki (2017)
Hinta 20 €/kpl, 50-vuotishistoriikki 10 €/kpl ja ostettaessa molemmat historiikit, yhteensä 25 €.

Pyhäjärvi Vpl. -karttamuki
Hinta 10€/kpl

Tilaukset ja tiedustelut:
Kaisa-Liisa Korhonen puh. 050-5905 433, kaisaliisako@gmail.com
Postitissa lähetyksiin lisätään postituskulut.

Talvisodan erillinen pataljoona Er.P 6

Pataljoonan ja talvisodan muistojuhla Keljan taistelun 80-vuotispäivänä 27.12.2019 Kokemäen Seuratalolla, Seuratalonrinne 7.

Tilaisuuden aluksi klo 13 hernekeitto-ruokailu, varsinainen juhla klo 14 alkaen. Käsiohjelma 20 € sisältää ruokailun ja kahvin. Tilaisuus on avoin kaikille. Lämpimästi tervetuloa. Er.P 6:n Perinneyhdistys

Muistojulkaisu Henki elää!
Tilaukset: Antti Hynnä p. 040 849 0048 tai antti.hynna@tuni.fi
Aila Alanen, aila.alanen@sakkola.fi tai p. 040 707 6164.

30 €
+ postitus

Taubilan kartano

– lahjoitusmaakaudesta Fazerin aikaan
Hanki lahjaksi sukulaisille ja ystäville! 176 sivua, n. 150 valokuvaa, koko B5, hinta vain 30 €.

Kaunista Vpl. Pyhäjärveä, osat I ja II, yhteensä 736 sivua. Koko A4. Hinta vain 95 €.

Hintoihin lisätään toimituskulut.

Lisätietoja ja tilaukset:
taubila@pp.inet.fi tai puh. 040 021 3369
seija.jokinen@netti.fi tai puh. 040 835 5820
Noudettavissa myös hallituksen jäseniltä ilman lähetykskuluja. Sekä <http://vpl-pyhajarvi.fi/kirjapuoti>

Vpl. Pyhäkylä-Seura

Puheenjohtajan palsta

Sattumia syksyn mittaan

Esko Pulakka
hallintoneuvoston puheenjohtaja

PITKÄ JA PIMEÄ. Sellainen on tämä syksy ollut. Jalkojani polvioperaation jälkeen kuntoutellessa en ole katkaissut pimeyttä lomaretkelläkään syystä, että pitkä kävely ei ole vielä oikein mahdollista. Arvelen kuitenkin jo pääseväni joulukuusia valitsemaan, ainakin Valmetin kanssa. Opetellaan ja harjoitellaan vaihtelevalla aktiviteetilla.

OLEN SUKUIHMISIÄ. Siksi tuntui mukavalta, että Timo-serkku kutsui serkkukokoukseen Helsinkiin lokakuussa. Ei sitä nyt painotettu, että kuusikymppiä tuli täyteen, mutta saattoi se tapaamiseen yksi syy olla. Timo on setä-Pentin neljästä pojasta toiseksi nuorin. Ko-meaa, hieno veljessarja, korkean tason ammattimuusikoita kaikki. Isän puolen noitermoisia serkkuja on kymmenen, joista yhdeksän pääsi paikalle, lisäksi puolisoita ja jälkikasvua. Nuorin juhlija oli kuuden päivän ikäinen pojanpoika, vanhin taas sisareni Elina, ainoa nainen koko serkkusarjassa. Ikää en uskalla sanoa. Juttuja riitti ja juuria selvitettiin. Lauriinalle ja Timolle vielä lämmin kiitos hienosta iltapäivästä. Minulle ja varmaan muillekin vierailu oli syksyn huippupuhetkiä.

KARJALAAN TEKI MONELLA MIELI. Pitää alkaa keskustelemaan Antero Pärssisen kanssa yhteisretkestä aikaisempaan tapaan. On selvää, että mikään ajankohta ei sovi kaikelle, mutta kesäkuun puoliväli tuntui jutteluissa saavan kannatusta. Toinen mukava retki oli sakkolalaisten kanssa yhdessä tehty matka Mikkeliin Suvannon seudun pitäjien yhteiseen kokoukseen. Tilaisuudesta on ollut juttua Suvannon Seudussa ja meidän lehdessä, ehkä vielä muissakin. Oltiin oikein yön yli, ja kierrettiin museota, myös Kenkävero-nimisessä turistipyydyksessä käytiin. Sakkolalaisten kanssa on aina mukava matkustaa ja puhella. Ollaanhan ikäänkuin samaa suurta perhettä.

MEILLE EI OLE tätä kirjoittaessa tullut vielä postin tuomana marraskuun Vpl. Pyhäjärvilehteä, mutta netistä katselin. Kummitätini **Anna-Liisa Heikkilä** kirjoitti her-kän ja puhuttelevan, omakohtaiseen kokemukseen perustuvan muistelun evakkoon lähtemisestä. Tuollaiset henkilökohtaiset muistelut alkavat olla jo harvinaisia, ja vähenevät nopeasti. Kunpa kenenkään lapsen ei tarvitsisi enää koskaan kokea tuollaisia kauheita asioita! Kiitos, että muistoja on tallessa ja että tämäkin muistelu vielä jaksettiin tehdä.

LAUANTAINA 30.11 oli, kuten tiedetään, talvisodan alkamisen muistopäivä. Nokialainen, miehen ikään päässyt Pinsiön Mieskuoro piti Nokian Kerholassa ”maailman ensi-illan”, konserttitapahtuman nimeltään ”Sota-aikaa sanoin ja sävelin”. Jo kun sain ohjelman käteeni, tuli tip-poja silmiin, saati sitten konsertissa. Elämää juoksuhau-doissa, Evakon laulu, useat muut esitykset ja liikuttavat tarinat aina väleissä. Kerhola oli aivan täynnä, ja yhteinen, kunnioittava muisteluhetki vaikutti jokaiseen. Tilaisuuden puuhamiehenä oli **Veijo Hynninen**, pyhä-järveläisjuurinen Nokialla asuva paikallisen ja karjalai-sen kulttuurin ahkera monitoimimies. Naputtelen tätä itsenäisyyspäivän aattoiltana. Mietin viime päivien tapahtumia valtakunnan politiikassa. Näinä päivinä puolisen vuotta toiminut pääministeri joutui eroamaan, ja ensimmäisen kerran tasavallan pre-sidenttiä kätelee linnan kutsuilla toimitusministeristö. Muistaisivatpa nämä herrat ja rouvat itsenäisyyspäivää kunnioittaa, ja ponnistella kohti parempaa yhteistyötä. Talvisodan henki ja oppi eivät saa unohtua.

OLLAAN TYYTYVÄISIÄ, mitä sentään on. Itse olen päässyt osalliseksi uusista varaosista, tiellä on nyt hiekkakin, ja posti alkoi taas tulemaan. Joskus sitä sentään miet-tii, että kyllä Suomi on ihmeellinen yhteiskunta. Moni asia toimii ihan hyvin. Tällaiset tapahtumat ovat tuoneet sisältöä harmaa-seen Kuljunperän elämään. Alkaa olla aika toivotella kaikille hyvää Joulua, kiittää tämän vuoden tapahtu-mista ja toivottaa onnea alkavalle vuodelle 2020.

Rauhallista Joulua ja Hyvää Uutta Vuotta!

kuluneesta vuodesta kiittäen

Tea

Noitermaan marttayhdistys toimi yli 50 vuoden ajan

□ Kirsti Naskali
(o.s. Karttunen)

Viipurin Marttapiiriliiton konsulentin **Greta Kivilahden** toimesta pidettiin Noitermaan kansakoululla 17.11.1928 marttayhdistyksen kokous. Oma yhdistys päätettiin heti perustaa.

Aune Inkinen on kirjassa "Noitermaan seudun historiikki" muistellut perustavaa kokousta näin: "Kansakoululle oli kokoontunut joukko kotikyliemme naisia kuuntelemaan konsulentti Kivilahden esitelmää. Esitelmässä käsiteltiin naisen työtaakkaa kodissa. Jotta työ ei näännyttäisi ihmistä ennen aikojaan, tarvittaisiin yhteistoimintaa asian korjaamiseksi, tarvittaisiin keinoja, joilla työ tulisi helpommaksi ja tehokkaammaksi niin, että jäisi aikaa lepoon ja aikaa itsellekin. Intomielinen puhuja sai kuulijat innostumaan ja samassa tilaisuudessa 30 naista liittyi marttoihin ja päätti perustaa oman yhdistyksen."

Perustamiskokouksessa Noitermaan marttayhdistyksen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin **Anna Pulakka**. Hänen kuolemansa jälkeen vuonna 1932 puheenjohtajaksi tuli **Alina Pelkonen** ja hänen jälkeensä **Hilja Matikainen** ("Mikon Hilja"), joka hoitikin tehtävää usean vuosikymmenen ajan. **Olga Lötjönen** oli pitkäaikainen sihteeri. Johtokunnan jäsenenä toimivat vuorotellen lähes kaikki jäsenet.

Kuten muidenkin marttayhdistysten, myös Noitermaan marttojen toiminta oli alusta asti vireää ja monipuolista. Ompeluseurat, erilaiset kurssit ja neuvontatyö kuuluivat ohjelmaan. Lisäksi pidettiin juhlia ja tehtiin retkiä.

Ompeluseurat ja käsityöt

Ompeluseuroja pidettiin jäsenten kodeissa talvikaudella, yleensä joka toinen viikko ja päiväaikaan. Usein miehetkin olivat mukana, tarinoimassa. Tehtiin neuletoita, etupäässä sukia ja lapasia, alkuajoina myös karstatin villoja ja kehrättiin.

Hilja Puranen muisteli, että Sipposella oli kerran marttojen ompeluseura, jossa samanaikaisesti hyräsi kymmenkunta rukia. Voi hyvin kuvitella mukavan tunnelman, kun yhdessä tehtiin työtä ja "haasteltiin". Syntyneet käsityöt myytiin myyjäisissä tai huutokaupoissa.

Emilia Matikaisen muistelun mukaan "Kujassuun Pulakoil ol iso tupa, siel pietti myyjäisiä". Myyjäisistä saaduilla tuloilla ostettiin yhteiseen käyttöön tarve-esineitä, mm. raakamehumylly, ruoka-astiasto ja mankeli.

Kurssit

Erittäin suosittuja olivat kurssit, joita neuvontapiiri yhdistyksen pyynnöstä järjesti. Varsinkin nuoret naiset osallistuivat niihin mielellään, sillä siellä opittiin samoja taitoja kuin emäntäkoulussa, johon vain harvoilla oli mahdollisuus päästä.

Vuonna 1929 pidettiin **Anni** ja **Mikko Hatakalla** ja vuonna 1935 **Aino** ja **Kalle Komosella** kaksi viikkoa kestävä kodinhoito- ja ruoanlaittokurssit. Kurssit päättyivät maksullisiin päivällisiin. Ne olivat merkkitapausta kylällä ja ruokailijoita oli paljon.

Syksyisin pidettiin kaksipäiväisiä säilöntäkurssseja. **Eeva Virkki** muisteli: "Näillä kursseilla tehtiin omenista hilloa ja marmeladia joko yksin tai puolukan ja porkkanan kanssa. Marjoista tehtiin mehua

tai hyytelöä. Kurkkujen, kurpitsan ja tomaatin säilöntää opastettiin myös."

Nuorille tytöille, 12–15-vuotiaalle pidettiin omia ruoanlaitto- ja säilöntäkurssseja. **Aura Soronen** (o.s. Pulakka) on kertonut, että vuonna 1932 Viipurin suuressa maatalousnäytelyssä oli Noitermaan marttatyöillä oma osastonsa hillopurkkeineen ja mehupulloineen.

Käden taitoja opeteltiin kutomakursseilla. Niihin oli ohjaaja omasta takaa, sillä **Olga Lötjönen** oli käynyt kaksivuotisen kutomakoulun ja toimi pätevä ohjaajana. Viimeinen kaksi kuukautta kestänyt kutomakurssi oli **Kalle Komosella**.

Puutarhat kukoistamaan

1930-luvun alkupuolella aloittivat martat ja maimiesseura suunnitelmallisen puutarhaneuvonnan. Tehtiin piha- ja puutarhasuunnitelmia, opetettiin omenapuiden jalostusta ja ruiskuttamista, marjapensaiden istutusta ja leikkausta, pihanhoitoa ja kompostintekoa. Suuren suosion marttojen keskuudessa sai kaksivuotinen pihanhoitokilpailu. **Aune Inkinen** muisteli, että hän ajoi Porsaanmäellä kuivana kesänä vettä hevosella järkevästä kasteluvedeksi **Vesikon Toinin** kanssa. Vaiva palkittiin, ja kotipiha sai ensimmäisen ja toisen palkinnon. Lapsille pidettiin joinakin vuosina kasvitarkkailua, jonka ohjaajana oli **Helena Huppunen**.

Retkiä ja juhlia

Myös retket kuuluivat ohjelmaan. Vuonna 1932 käytiin Viipurin maatalousnäyttelyssä ja vuonna 1934 Sakkolassa Petäjärven emäntäkoululla. Vuosittain osallistuttiin oman pitäjän emäntäpäiville ja

lähetettiin edustaja Viipurin Marttapiiriliiton kokoukseen. Tehtiin myös kesäretkiä lähiympäristöön pyhäpäivinä kahvinkeittovälineet mukana ja vietettiin kesäjuhlia. Hilja Matikainen kirjoitti usein tilaisuuksiin kuvaelmia, pikkunäytelmiä ja runoja. Myös laulut kuuluivat kokoontumisten ja tilaisuuksien ohjelmaan. Usein laulettiin Martta-laulua, kotiseutulauluja, hengellisiä lauluja ja virsiä.

Evakko ja sota eivät lopettaneet toimintaa

Talvisodan evakossa Alavudella noitermaalaiset martat osallistuivat Pyhäjärven marttojen yhteisiin kokouksiin. Kun kotiin Noitermaahan päästiin takaisin, marttayhdistys oli ensimmäinen kylässä ennen sotaa toimineista yhdistyksistä, joka kotiinpaluun jälkeen aloitti toimintansa. Vuosikokous kevättalvella 1942 pidettiin jo Noitermaassa. Pu-

Noitermaan marttojen ruoanlaittokurssi **Kalle Komosella** (1937). Edessä vas. tuntematon, **Kalle Komonen**, **Aino Komonen**, ?, **Hilja Matikainen** (Juhon Hilja), 2. rivissä vas. **Aini Karttunen**, **Aura Pulakka**, **Rauha Puranen**, **Tyynne Puranen**, ?, **Toini Vesikko**, **Esteri Pulakka** ja takarivissä vas. ?, **Aune Viskari**, seuraavat kuusi ?, **Rauha Pulakka**, **Olga Lötjönen**, kolme ?, **Sirkka Sipponen** (?) ja tuntematon.

heenjohtajana jatkoi Hilja Matikainen ja sihteerinä **Olga Lötjönen**.

Sota- ja pula-aikaa kun elettiin, martat yrittivät löytää keinoja, miten ruoka- ja vaatehuollosta ja muistakin vaikeuksista selvitään. Tätä varten järjestettiin erilaisia kursseja Etelä-Karjalan Marttapiiriliiton neuvojien ohjauksessa.

Uusilla asuinsijoilla uudella nimellä

Jatkosodan jälkeen suuri osa Noitermaan asukkaista sai lopullisen asuinpaikan pienestä Suoniemen pitäjstä Kauniaisten ja Kuljun kyliltä. Suoniemi liitettiin vuonna 1973 Nokiaan.

Kun puheenjohtaja Hilja Matikainenkin asettui perheineen asumaan aivan kylien lähelle Siuroon, Noitermaan marttayhdistyksen toiminta jatkui entiseen tapaan aktiivisena. Jo lop-
piaisena 1947 martat kokoontuivat Kauniaisten kylällä **Anni Karttusen** luona.

Vuositervehdyksessä jäsenille Hilja Matikainen lausui: "Olemme olleet poissa kotoa jo kaksi ja puoli vuotta. Tällä ajalla ei marttayhdistykseemme työstä ole paljoakaan mainittavaa yhdistyksenä, mutta jokainen martta ja kodin nainen, emäntä on omalla työsarallaan ponnistellut ja kärsinyt miehensä rinnalla saadakseen kodin edes jotenkin kodilta tuntumaan. Asiat on otettu vastaan tyynen harkitusti, sillä on tiedetty, ettei tuskailemalla enempi kuin itkullakaan olisi mitään voitettu. Jokapäiväinen velvollisuuksien täyttäminen on kaikkina aikoina ollut paras lääke päästä yli vaikeiden tilanteiden, eikä siis vähiten nyt, jolloin toisille meistä kertyy huolia joka puolelta."

Maaliskuussa 1948 vietettiin 20-vuotisjuhlaa

Suoniemellä Rajalan koululla. Vuoden 1952 toimintasuunnitelmaan puheenjohtaja kirjoitti: "Nyt on taas jaksettava katkaista eräs side, side jolla olimme yhdistetyt Karjalaiseen piiriliittoomme. Se on jälleen se luku, joka kuuluu Karjalan heimolle, sopeutua uuteen olosuhteeseen, tässä tapauksessa liittyttävä Hämeen-Satakunnan piiriliittoon." Saman vuoden elokuussa olivat **Anna-Kaisa Puranen**, **Iida Pulakka** ja **Maire Puranen** Noitermaan marttayhdistyksen edustajina Siirtomarttojen Eteläisen Piiriliiton päättäjäiskokouksessa ja -juhlissa.

Noitermaan marttayhdistys muutti nimensä Kuloveden marttayhdistykseksi, ja toiminta jatkui aktiivisena 1950- ja 1960-luvuilla. Ompeluseurat jatkuivat entiseen malliin, kursseja pidettiin ja retkiä tehtiin. Martoilla oli myös oma kummilapsi. 30-vuotisjuhla pidettiin Kuloveden seurojentalolla. (Nykyisin talo on Nokian seurakunnan omistuksessa oleva Maurin seurakuntatalo.)

Ompeluseurat

Martat kokoontuivat ompeluseuroihin säännöllisesti kerran tai kaksi kertaa kuukaudessa jäsenten kodeissa. Osallistujia oli kerralla 15-30 henkeä. Kauniaisten kylä ja Kuljun kylä olivat sen verran kaukana toisistaan, että molemmissa kylissä oli oma "ompeluseurarinki".

Minulla on tuolta ajalta omakohtaisia muistoja ompeluseuroista, koska äitini oli mukana marttayhdistyksen toiminnassa ja olin lapsena aina ompeluseuroissa mukana. Kokoontumiset olivat arki-iltaisin, ja miehet olivat entiseen tapaan mukana tarinoimassa. Yleensä naisilla oli käsityö

Kuloveden marttojen retki Karkun kunnalliskotiin 1950-luvulla. Lapset edessä, vas.: **Martta Naskali** (nyk. Vuorinen), **Kyllikki Matikainen**, **Arja Koskinen**, **Raija Koskinen**, ?. Aikuiset vas. **Elina Matikainen**, **Hilja Matikainen**, **Helena Pitkänen**, **Anna-Kaisa Puranen**, **diakonissa Tyne Paavilainen**, **Maria Puranen**, **Lempi Puranen** (?), **Rauha Puranen**, **Olga Lötjönen**, **Hilja Puranen**, **Irja Felin**, **Helena Pulakka**, ?, **Helmi Heikkonen**, kaksi ?, **Laina Felin**. Lisäksi takana on osittain näkyviä henkilöitä, joita ei ole tunnistettu.

mukana, mutta tärkeämpää taisi olla tauko arkisessa aherruksessa, tuttujen tapaaminen ja kuulumisten vaihto.

Lähdin mielelläni ompeluseuraan mukaan, koska siellä tapasin yleensä aina hyvän ystäväni **Heli Felinin** ja saimme leikkiä yhdessä. Meidän muistoissamme väkeä oli aina paljon, mutta tilanahaus ei haitannut aikuisten seurustelua tai meidän leikkejämme.

L a u l a m i n e n kuului edelleen tapaamisten ohjelmaan. Ompeluseuroista pidetystä päiväkirjasta voi lukea, että laulettiin mm. Marttojen laulua, Riennä riemuin eespäin vaan, Kodin kynttilät, Kiitos sulle Jumalani jne. Sieltä voin lukea myös, että olemme ystävänä Heliin kanssa usein alle kouluikäisinä esittäneet jotain, laulaneet tai lausuneet.

Kuloveden marttayhdistyksen lahja.

Vihkiryijy

Kuloveden marttayhdistys lahjoitti Suoniemen seurakunnalle 15.8.1971 Maurin seurakuntataloon vihkiryijyn, joka on edelleen seurakuntatalon seinällä. Toivottavasti se löytää arvoisensa paikan jostakin toisesta paikasta, esim. Siuron kirkosta, sillä Maurin seurakuntatalo on päätetty purkaa. Ryijy oli ensimmäisen kerran käytössä Pyhäinpäivänä 1971, kun **Kari Tiili** Tampereelta ja suoniemeläinen **Aino Kirjonen** vihittiin. Kesäkuussa 1973 ryijy oli jälleen käytössä, kun edellä mainittu Heli Felin vihittiin ikaalilaisen **Heikki Vihottulan** kanssa.

Marttayhdistyksen ”sieluna” vuosikymmeniä toiminut Hilja Matikainen ikääntyi ja luopui vuonna 1973 puheenjohtajan tehtävistä. 1970-luvulla myös muut yhdistyksen aktiivijäsenet alkoivat olla ikääntyneitä eikä nuoria enää tullut mukaan entiseen malliin. Toiminta hiipui ja vuonna 1980 Kuloveden marttayhdistys yhdistys lopetettiin.

Lähteet: Wiika Impi, VPL Pyhäjärvi, kappale kannakselaisvaiheita, Turku 1950. Noitermaan seudun historiikki, toim. Anna-Liisa Heikkilä ja Heikki Karttunen. Noitermaan seudun historiikki, Vaellusvuo-

det, toim. Anna-Liisa Heikkilä ja Heikki Karttunen. Kuloveden marttayhdistyksen Kuljun puolen päiväkirja 1959 – 1963.

Marttaherrat kokkaavat

Viipurilaisjuurinen Kari Malinen valmistele salaattipetiä.

Pastasalaatti asetellaan tarjolle. Valmis salaatti on ilo myös silmälle.

Mauri Hauhia

Lounais-Suomen Martat ry:n toimitiloissa Turussa kokoontuu kuukausittain Marttaherrat laittamaan miesporukassa ruokaa. Marraskuussa oli kokkauksen aiheena Lounais-Suomen Marttojen, Martan parhaat, Martan perinneviiksestä valitut ruoat. Pääruokana punaiset kebabot ja keitetyt perunat kastikkeena jogurttiomenakastike, lisukkeeksi lohi-pastasalaatti, jotka nautittiin palsternakkarieskan kera ja jälkiruokaksi Banaani-suklaa tortilla.

Ruoista saatiin miesvoimin tehtyä todella maittavia kotitalouden asiantuntija **Pia Niemosen** opastuksella. Kokkaus tapahtuu tavallisesti pareittain, itse olin tekemässä **Kari Malisen** kanssa lohipasta salaattia.

Vuoden aikana olemme tehneet monenlaista nautittavaa ruokaa, olemme käyneet makumatkoilla eksoottisissa maissa ja tutustuneet vahvasti maustettuihin ruokiin. Yleensä kokataan 3-4 ruokalajia, esimerkiksi kalaa vihanespedillä, erilaisia liharuokia jne. Olemme myös kokeilleet lihatonta vaihtoehtoa härkistä ym., äijä-vaihtoehtona katuruokaa (street food), erilaisia keittoja ja saimmepa onnistumaan myös maittavia, erilaisia voileipäkakkuja. Kokkaus on mukava harastus hienossa seurassa.

Yksi marttojen suosituimpia reseptejä, joka sopii myös pikkujouluaikaan,

Chili-perunapiirakka

- 100 g margariinia
- 25 g parmesaania
- 1/2 dl vettä
- 2 1/2 dl vehnäjäauhoja
- 1 tl leivinjauhetta

- täyte
- 1-2 dl chili-ketsuppiä
 - 500 g keitettyjä perunoita
 - 3 dl ranskankermaa
 - 1 kananmuna
 - suolaa, pipppuria

Sekoita kaikki pohjan aineet ja taputa piirakkavuokaan. Levitä chili-ketsuppi piirakkapohjalle ja levitä päälle viipaleiksi leikatut perunat. Sekoita ranskankerma, muna ja mausteet ja kaada seos perunoiden päälle. Paista piirakkaa noin 30 minuuttia 200 asteisessa uunissa.

Hilja Matikainen johti Noitermaan marttoja pitkään

Noitermaan, myöhemmin Kuloveden marttayhdistyksen puheenjohtajana 1930-luvulta 1970-luvulle asti toiminut **Hilja Hanna Matikainen** syntyi 5.8.1904 Vpl. Pyhäjärven Noitermaassa **Anni Inkisen** ja **Mikko Hattakan** vanhimpana lapsena. Hilja kävi 1920-luvun alussa Räisälän kansanopiston ja solmi vuonna 1923 avioliiton naapurin pojan **Mikko Matikaisen** kanssa. Perheeseen syntyi nopeassa tahdissa viisi lasta, kolme poikaa ja kaksi tyttärtä. Myöhemmin perhe täydentyi vielä kahdella tyttärellä, joista nuorempi syntyi sodan jälkeen vuonna 1945, kun vanhin lapsista Leo Mikael oli jo kaatunut 19-vuotiaana Syvärillä vuonna 1943.

Mikko ja Hilja Matikainen asuivat avioliiton alkuvuosina Pikojoen varrella, mutta muuttivat takaisin Noitermaahan, kun Mikko oli valittu Noitermaan Osuuskassan hoitajaksi. Myöhemmin Mikko toimi myös Noitermaan Saha Oy:n toimitusjohtajana. Hilja hoiti perhettä ja oli

innokkaasti mukana kylän yhteisissä asioissa.

Sodan jälkeen perhe asetui Nokialle Siuroon, jossa Noitermaan Osuuskassa jatkoi toimintaansa Siuron Osuuskassan, myöhemmin Siuron Osuuspankin nimellä. Hilja kuoli 25.5.1979. Hänet on haudattu Nokian hautausmaalle.

Aktiivinen harrastaja

Hilja osallistui nuoresta pitäen aktiivisesti kotikylän harrastustoimintaan. Hän toimi nuorisoseuran puheenjohtajana jo alle 20-vuotiaana. Marttatoiminnasta muodostui koko elämänsä harrastus. Hän oli innostava ja aktiivinen puheenjohtaja ja kuului useita vuosia Satakunnan Marttapiiriliiton valtuuskuntaan.

Hiljalla oli myönteinen elämäntähtämys, hän oli seuralainen, kun vieraanvarainen. Karjalaisuus oli hänelle sydämen asia. Noitermaalaiset, pyhäjärveläiset ja oikeastaan kaikki karjalaiset olivat hänelle kuin yhtä suur-

ta perhettä. Hänellä ja Mikko-puolisolla olikin laaja tuttavapiiri ja koti oli aina avoin ja vieraat tervetulleita. Hilja toimi Vpl. Pyhäjärvi-lehden asiamiehenä alusta, vuodesta 1955 lähtien, avusti lehteä säännöllisesti, osallistui Impi Wiikan Vpl. Pyhäjärven historian aineiston kokoamiseen ja oli mukana toteuttamassa useita Vpl. Pyhäjärvi-juhlia.

Kirjoittamisen lahja

Hiljalla oli kirjoittamisen lahja. Lieko se ollut perua Hatakoiden suvusta, jota on mainittu runonlaulajien sukuna. Hän kirjoitti aivan nuoresta pitäen runoja, kronikoita, pieniä näytelmiä jne. Ystävät ja perheenjäsenet saivat häneltä usein merkkipäivänä päivänsankarille omistettun runon. Siuron diakoniampiirin sihteerinä hän kirjoitti pöytäkirjat runomuotoon, koska se oli hänestä sillä tavalla helpompaa.

Hiljan laajasta runotuotannosta on julkaistu vuonna 1964 vihkonen ”Säkeitä matkan varrelta” sekä vuonna 1993 runokirja ”Matkan varrelta”, joka sisältää mm. Hilja Matikaisen kirjoittaman ja em. vihkiryijyn lahjoitus-tilaisuudessa esittämän runon, joka oli osoitettu vihkiryijy ensimmäisenä käytäväälle vihkiparille. Hiljan runot henkivät herkkyyttä, kauneutta ja elämäntähtäystä ja niistä monissa on Hiljan elämässään keskeisenä taustavoimana ollut hengellinen sävy.

–Kirsti Naskali (tyttären tytär)

Matkan varrelta -kirjaa voi ostaa Vpl. Pyhäjärvi-Säätiöltä.

Vpl. Pyhäjärvi-Säätiön adressit

Karjalanneito

Iiris

Kullerot

Pyhäjärven kirkon alttaritaulu

Valoisa polku

Adressi sisältää kaksi tai useampia sisälehtivaihtoehtoja, joista voi valita sopivimman ja poistaa ylimääräiset. Hinta 12 euroa kappale + postituskulut.

Tilaukset: Pirjo Kiiala, puh. 044 281 5047 tai pirjo.kiiala@gmail.com

Tervetuloa Sastamalan Kirjakortteliin!

Suomalaisen kirjan museo Pukstaavi

Näyttelyt

Pako museosta
31.10.2020 asti

Päänäyttely
Inkunaabelista sähkökirjaan

Tule viihtymään
meille!

Sastamalan seudun museo

Näyttelyt

Suuri urheilunäyttely
– Lajien kirjoja Sastamalassa
31.8.2020 asti

Vpl. Pyhäjärvi –näyttely
avautuu lokakuussa 2020

Pukstaavi,

Puh. 010 3212 950 info@pukstaavi.fi www.pukstaavi.fi Marttilankatu 12, Sastamala
Kahvila Pukstaavi ja Museokauppa avoinna museon aukioloaikoina

MAASEUDUN TULEVAISUUS

- Ilmestyy 3 kertaa viikossa. Verkossa joka päivä.
- Ajankohtaista ja ammatillista tietoa sekä monipuolista sisältöä elämänmenoon.
- Lisäksi kuukausilehdet Kantri ja Suomalainen Maaseutu sekä ajankohtaislehti MT Metsä 10 kertaa vuodessa.
- Käy tutustumassa kestopilaajan etuihin ja tilaa oma lehti: **MT.FI/tilaa**

MT.FI | 323 000 printti- ja näköislehden lukijaa (KMT 2018)

MAASEUDUN TULEVAISUUS

Tavataan joka päivä. **MT.FI**

MAASEUDUN TULEVAISUUS

- Ilmestyy 3 kertaa viikossa. Verkossa joka päivä.
- Ajankohtaista ja ammatillista tietoa sekä monipuolista sisältöä elämänmenoon.
- Lisäksi kuukausilehdet Kantri ja Suomalainen Maaseutu sekä ajankohtaislehti MT Metsä 10 kertaa vuodessa.
- Käy tutustumassa kestopilaajan etuihin ja tilaa oma lehti: **MT.FI/tilaa**

MT.FI | 323 000 printti- ja näköislehden lukijaa (KMT 2018)

MAASEUDUN TULEVAISUUS

Tavataan joka päivä. **MT.FI**

SUOMEN SUOSITUIN metsän ja tonttien kauppapaikka

Myynnissä satoja metsätiloja,
tontteja ja muita maaseudun kiinteistöjä.

Meiltä löytyvät
auktorisoidut kiinteistöarvioijat (AKA)
kaikkien maaseudun kiinteistöjen arviointiin.

Myynti mielessä?

Kaupankäynti ei ole vaikeaa.
Lataa Metsän myyjän opas.
Kirjoitin sen avuksesi.

www.metsatilat.fi

Jukka Pusa
toimitusjohtaja,
LKV, AKA,
kaupanvahvistaja

Tilavahti

Rekisteröidy ja saat
kiinnostavat kohteet
sähköpostiisi
www.metsatilat.fi

Metsätilat.fi

Metsän ammattilainen välittää.